

2723

UNIWERSYTET LUDOWY IM. A. MICKIEWICZA

SPRAWOZDANIE

ODDZIAŁU KRAKOWSKIEGO
:: ZARZĄDU GŁÓWNEGO ::
I ODDZIAŁÓW PROWINCY-
NALNYCH ZA ROK 1910/1911

NAKŁADEM ODDZIAŁU KRAK. ZARZĄDU GŁÓWNEGO UNIWERSYTETU LUDOWEGO
IM. A. MICKIEWICZA — ODBITO W Drukarni Ludowej w Krakowie, ul. Filipa 11

6989

UNIwersYTET LUDOWY IM. A. MICKIEWICZA

SPRAWOZDANIE

ODDZIAŁU KRAKOWSKIEGO
:: ZARZĄDU GŁÓWNEGO ::
I ODDZIAŁÓW PROWINCYO-
NALNYCH ZA ROK 1910/1911

NAKŁADEM ODDZIAŁU KRAK. ZARZĄDU GŁÓWNEGO UNIwersYTETU LUDOWEGO
IM. A. MICKIEWICZA — ODBITO W DRUKARNI LUDOWEJ W KRAKOWIE, UL. FILIPA 11

dwunastym roku pracy Uniwersytetu Ludowego im. Ad. Mickiewicza w Krakowie, statystyka: 340 wykładów z 29.507 słuchaczy, 14.283 odwiedzin Czytelni, 38.125 wypożyczonych tomów w Bibliotece, przy budżecie zaledwie 19.041 Kor. (w czem subwencje wynoszą tylko 1.600 Kor.), wykazuje żywotność i siłę ideową Towarzystwa, które wywołuje i skupia ofiarność najważniejszą — ofiarność wytężonej pracy. Cyfry te nabierają szczególnej wyrazistości, gdy postawić je na tle warunków działalności Uniwersytetu Ludowego, w których mnóstwo usiłowań niweczy brak najelementarniejszych ułatwień, mnóstwo energii rozprasza pokonywanie przeszkód zewnętrznych.

Brak odpowiedniej sali wykładowej (o którą czyniono bezskuteczne, choć usilne i wszechstronne starania) zmusza do prowadzenia wykładów w ciasnym lokalu, zamykającym niegościnnie drzwi przed garnącymi się licznie słuchaczami. Kursy wieczorne, rozpraszane w obcych lokalach, nie mogą być prowadzone tak, jakby to Zarząd Uniwersytetu Ludowego pragnął i mógł, gdyby rozporządzał choćby trzema dla nich salkami.

O brak własnej, wygodnej siedziby rozbija się praca nad pogłębieniem metodyki wykładów, niema bowiem miejsca na prowadzenie systematycznego seminaryum oświatowego. Z tego samego powodu ustaje gromadzenie zbiorów. We wszystkich instytucjach Uniwersytetu Ludowego powtarza się to samo: istnienie braków materialnych, których nie zdoła wyrównać trud ofiarny pracowników. Każdy, kto zetknął się bliżej z Oddziałem krakowskim Uniwersytetu Ludowego, rozumie, że w jego pracownikach widok ciągłego ruchu w ciasnych pomieszczeniach Towarzystwa prócz radości budzi wprost rozpacz, że nie są w stanie zaspokoić potrzeb, które wywołali, ani poprowadzić roboty zgodnie ze swymi pragnieniami i planami.

Mimo wszystkie trudności, nowe zastępy pracowników gromadzą się w Uniwersytecie Ludowym, wybitni prelegenci biorą udział w systematycznie układanych cyklach wykładowych. Posuwa się zwolna reorganizacja Biblioteki; wkrótce zostanie ukończony druk nowego katalogu.

Dobra wola młodzieży akademickiej i robotników stworzyła nową, doniosłą instytucję: Ognisko oświatowe w Dębnikach, którego kierownicy prowadzą stałą działalność oświatową na zaniedbanem przedmieściu.

Samokształcenie pracowników Uniwersytetu Ludowego, połączone z badaniami społecznymi, prowadzone było w dalszym ciągu przez ankietę w sprawie młodzieży robotniczej.

Z początkiem roku szkolnego 1911/12 weszły w życie projektowane w roku sprawozdawczym wykłady wiejskie.

Poza Krakowem działalność U. L. rozrosła się również. Szybko rozwija się Oddział lwowski, wydatnie pracował jasielski. Powstały nowe Oddziały w Nowym Sączu, Posadzie Olchowskiej (Sanoku) i Stanisławowie. W miasteczkach Galicyi zachodniej Zarząd główny urządził szereg wykładów, biblioteczki wędrowne ożywiły czytelnictwo w kilkunastu miejscowościach. Książki i przeżrocza Oddziału krakowskiego popierały pracę oświatową na Śląsku.

Zarówno wyniki sprawozdawczego roku, jak i szybki wzrost potrzeb oświatowych i żądań, stawianych Uniwersytetowi Ludowemu w początku roku bieżącego, świadczą, jak dalece niezbędnem źródłem oświaty stał się Uniwersytet Ludowy dla warstw najszerzych i nakładają nietylko na Zarząd Towarzystwa, lecz i na ogół polski obowiązek ułatwiania dalszej działalności pedagogicznej pracowników instytucji.

Sprawozdanie Zarządu Oddziału krakowskiego.

Na Walnem Zgromadzeniu, odbytem dnia 4 grudnia 1910 r., wybrano do Zarządu Oddziału krakowskiego: prof. dr J. Grzybowskiego jako przewodniczącego, prof. dr L. Brunera, dr M. Balzigerową, T. Bobrowskiego, K. Czapińskiego, dr B. Drobnera, dr F. Eisenberga, St. Fromowicza, dr Z. D. Golińską, dr Wł. Gumplowicza, J. Kazka, dr E. Kiernika, dr W. Kuźniara, dr St.

Kota, dr A. Kriegera, M. Paszkowską, H. Radlińską, A. Rapaportową, dr T. Szydłowskiego, H. Witkowską, dr E. Wróblewską, jako członków. Do komisji rewizyjnej powołano dr Wł. Wasunga, W. Hertza, St. Piątkowskiego, M. Ponikiewskiego, A. K. Róga.

Wydział ukonstytuował się w sposób następujący:

Przewodniczący: prof. dr J. Grzybowski.

Zastępcy przewodniczącego: prof. dr L. Bruner i dr F. Eisenberg.

Sekretarki: dr E. Wróblewska i H. Radlińska.

Skarbnik: H. Radlińska (do dnia 1 kwietnia, później dr A. Krieger).

I. Sekcja wykładów głównych: prof. dr L. Bruner, dr F. Eisenberg, dr Z. D. Golińska, dr Wł. Gumpłowicz, dr Kiernik, H. Witkowska, dr E. Wróblewska, dr T. Szydłowski; z ramienia komisji rewizyjnej: W. Hertz. Kooptowani: dr Wł. Dawid.

II. Sekcja wykładów dzielnicowych: K. Czapiński, dr B. Drobner, J. Kazek, dr E. Wróblewska; z komisji rewizyjnej: M. Ponikiewski. Kooptowani: E. Woroniecki i Przybyszewski.

III. Sekcja biblioteczna: prof. dr L. Bruner, dr Z. D. Golińska, dr Wł. Gumpłowicz, dr St. Kot, H. Radlińska, H. Witkowska; z komisji rewizyjnej: St. Piątkowski, A. K. Róg. Kooptowani: W. Choynowska, K. Giebułtowski, E. Massalski i pracownicy stali Biblioteki.

IV. Sekcja czytelniana: K. Czapiński, dr Kuźniar, dr Krieger, A. Rapaportowa; z komisji rewizyjnej: A. K. Róg.

V. Sekcja dochodowa: prof. dr L. Bruner, prof. dr J. Grzybowski, dr Wł. Wasung, dr Wł. Gumpłowicz, A. K. Róg.

VI. Sekcja archiwum: dr M. Balsigerowa, dr Z. D. Golińska, dr A. Krieger, H. Radlińska. Kooptowany: dr A. Gottlieb.

Komisja rewizyjna wybrała na przewodniczącego dr Wł. Wasunga, jego zastępcę A. K. Róga (w ciągu roku ustąpił), sekretarza M. Ponikiewskiego.

Wydział odbył w roku sprawozdawczym 11 posiedzeń ogólnych, na których rozpatrywano całokształt działalności Uniwersytetu Ludowego i wnioski sekcyjne.

Uniwersytet Ludowy uczestniczył w Zarządzie Towarzystwa chórów i teatrów włościańskich (dr St. Kot). Wydział wysłał delegatkę na jubileusz dr B. Limanowskiego (dr Z. D. Golińska), telegramy i listy na pogrzeb M. Konopnickiej, otwarcie Semi-

naryum T. S. L., brał udział w uroczystościach jubileuszowych zrzeszeń zawodowych.

Ze zbiorów Uniwersytetu Ludowego ofiarowano dzieła specjalne: Akademii Umiejętności, Muzeum Narodowemu, Polskiemu Muzeum Szkolnemu, Muzeum Przemysłowemu i Muzeum historii medycyny polskiej.

Biuro Uniwersytetu Ludowego (Szewska 16, I. p., telefon 2262), prowadzone z początkiem roku przez H. Radlińską i dr E. Wróblewską, później przez dr E. Wróblewską, czynne przez cały rok, z wyjątkiem 6 tygodni wakacyjnych, poza załatwianiem spraw bieżących i nawiązywaniem nowych stosunków, prowadziło przy łaskawej pomocy powoływanych w miarę zgłoszeń specjalistów biuro porady naukowej. Udzielono kilkadziesiąt porad ustnych, kilkanaście piśmiennych w sprawie wyboru książek, programów samokształcenia, nieraz poprawiano streszczenia lub ćwiczenia samouków.

W lokalu Uniwersytetu Ludowego podejmowano dwie wycieczki: z Królestwa i z Sanoka.

Członków, nie zalegających z wkładkami poza termin ustawowy, było 582. Członków zbiorowych (stowarzyszeń) 14. Członków wspierających 17. Członków założycieli 13, mianowicie: T. S. L., Stowarzyszenia: „Ognisko“, „Ruch“, „Zjednoczenie“, Fabryka sody w Borku Fałęckim, pp.: Trojanowski, dr F. Eisenberg, prof. dr K. Nitsch, A. Rapaportowa, H. Schwarc, W. Janicki z lat poprzednich, dr M. Rejchman i Stanisław Reicher z roku bieżącego.

Działalność Uniwersytetu Ludowego subwencyonowały: Świetna Rada m. Krakowa, Rada m. Podgórze i Izba Handlowa, za co Zarząd składa serdeczne podziękowanie.

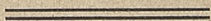
Podobnie jak w latach poprzednich Zarząd Uniwersytetu Ludowego w spełnianiu zadań wspierały życzliwą pomocą liczne instytucje naukowe i kulturalne. Gorące podziękowanie składamy Akademii Umiejętności za ofiarowane Bibliotece wydawnictwa, Wydziałowi Krajowemu, Zarządowi restauracji zamku na Wawelu, Zarządowi Katedry, Zarządowi salinarnemu w Wieliczce, Zarządowi Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych, Dyrekcyom: Muzeum Narodowego, Muzeum Czartoryskich, Gabinetu Geologicznego, Ogrodu Botanicznego, Zarządowi Drukarni Koziańskiego i Fabryki Zieleńskiego za ułatwienia dla zwiedzających, Towarzystwu Popie-

rania Nauki Polskiej i Towarzystwu Nauczycieli Szkół Wyższych za bezpłatne nadsyłanie książek, większości Redakcyi polskich za bezpłatne nadsyłanie wydawnictw lub zniżki dla Czytelní, Redakcyi „Krytyki“ za nadsyłanie wielu czasopism, Zakładom, Szkołom i Firmom, które bezinteresownie wypożyczały okazy, Fabrykom tytoniu i Zieleniewskiego, oraz wielu Stowarzyszeniom za ofiarowanie lokalów na wykłady, pp. dr K. Bąkowskiemu, prof. drowi Brunerowi, Eksc. K. Chłędowskiemu, W. Choynowskiej, dr Wł. Gumpłowiczowi, Herbaczowskiemu, Jarnuszkiewiczowi, F. Jasieńskiemu, Jastrzębowskiemu, M. Sokołowskiej, Zagrzejewskiemu za cenne książki, ofiarowane Bibliotece.

Za dary na loteryę artystyczną dziękujemy licznym ofiarodawcom, przedewszystkiem zaś pp. prof. Jackowi Malczewskiemu, prof. Włodzimierzowi Tetmajerowi, Vl. Hoffmanowi, K. Żelechowskiemu, Stroynowskiemu, L. Kowalskiemu, prof. J. Raszce, J. Bukowskiemu, W. Krahelskiej, A. Dobrodzickiemu, Wyrwińskiemu, H. Witkowskiej (rysunek Wyspiańskiego), L. Rapaportom, prof. dr Bujakowi, prof. dr Glińskiemu, Drukarni Narodowej, Drukarni W. L. Anczyca, Feliksowi Jasieńskiemu, Wł. Bukowińskiemu, L. Feldmanowi, A. K. Rógowi, Z. Szydłowskiej, T. Lipińskiemu, J. Ostrowskiemu, S. A. Krzyżanowskiemu, Gebethnerowi i Wolfowi, wydawnictwu „Nauka i Sztuka“, Zakładom artystycznym „Zorza“, Jabłońskiego, Gürtlera i Kuczyńskiego, Grünhausera, Tow. upiększania Krakowa i wielu innym, p. M. Raszkowej za pracę około urządzenia loteryi.

Składamy podziękowanie wszystkim, którzy w ciężkich nieraz chwilach spieszyli z pomocą materyalną, więc członkom założycielom, Fabryce Zieleniewskiego za dar 200 Kor., hr. Potockiemu, W. Janickiemu, Bankom: Wiedeńskiemu Związkowemu, „Ustredni B. ceskych sporitelen“, „Živnostenska Banka“, Fabryce Portlandcementu w Bonarce i wielu innym, którzy drobnemi nieraz ofiarami przyczyniali się do umożliwiania działalności oświatowej.

Podziękowanie najserdeczniejsze pracownikom i prelegentom Uniwersytetu Ludowego, którzy go tworzą i rozwijają, stanowią o jego znaczeniu i sile, nie zdoła objąć wszystkich nazwisk. Uwidacznia je po części sprawozdanie z poszczególnych działów pracy.

Wykłady w sali głównej.

Wykłady urządzano zrazu w sali Muzeum Techn. Przemysłowego, po zajęciu jej na cele Muzeum, w salce kursów wieczornych przy biurze Uniw. Lud., wykład o dżumie dr F. Eisenberga w sali Teatru Ludowego. Sekcja wykładowa odbywała posiedzenia co miesiąc dla omówienia programu. Usilnem staraniem Sekcji było znalezienie lokalu wykładowego. Zwracano się do różnych instytucji, poszukiwano lokalu w domu czynszowym, wnoszono podanie do Rady m. Krakowa, do Rady Szkolnej, niestety, dotychczas bez rezultatu. W roku sprawozdawczym Sekcja urządziła 154 wykłady z ogólną frekwencją 18.086 słuch., to jest o 1 wykład mniej, a o 554 słuchaczy więcej, niż w pomyślnym roku 1909/10.

Układanie cykliw przyrodniczych napotykało na szczególne trudności, jedną z najpoważniejszych była niemożność urządzania potrzebnych pokazów w zbyt małej sali Uniwersytetu Ludowego.

Przygotowany obszerny cykl: „O ewolucyi w przyrodzie“ nie doszedł do skutku z powodu choroby jednego z głównych prelegentów. Urządzono więc tylko cykl: „O ziemiach polskich“ (9 wykładów), kurs: „Świat drobnoustrojów a człowiek“ (7 wykładów), i kursy krótsze lub wykłady poszczególne.

W dziale historycznym przeprowadzono, w dalszym ciągu wykładów p. t.: „Polska na tle dziejów powszechnych“, cykl, złożony z 59 odczytów, poświęconych wiekowi XIX.

Na rok 1911/12 Sekcja przygotowała cykle: „O starożytności klasycznej“, „O dziełach Krasińskiego“, „O Kołłątaja“, „O sprawie chełmskiej“, „O Tatrach“, i szereg kursów (psychologia, geologia).

Frekwencja w sali głównej wykazuje w porównaniu z rokiem ubiegłym przyrost frekwencji mężczyzn, która była wyższą od frekwencji kobiet na wszystkich wykładach (wynosząc 51.1%), z wyjątkiem odczytów literackich, na których kobiety stanowiły 57.7% słuchaczy. Dowodem żywotności tematów, poruszanych w wykładach Uniw. Ludow., jest fakt, że wydawcy niejednokrotnie zgłaszają się do Zarządu o pośrednictwo do prelegentów, których proszą o opracowanie książkowe. Dzięki takiemu pośrednictwu, ukazały się w roku ubiegłym książki: dr E. Kiernika: „Życie w morzu“, dr W. Kuźniara: „Z przyrody Tatr“, dr K. Nitscha: „Mowa ludu polskiego“, H. Orszy: „Rozwój społeczny Polski“.

Statystyka wykładów w sali głównej w roku szkolnym 1910/1911.

Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Słuchaczy		
			kobiet	mężczyzn	ogółem
I. Nauki przyrodnicze.					
O ziemiach polskich.					
Doc. dr K. Wójcik	Geologiczne dzieje ziem polskich	2	43	58	101
Doc. dr J. Smoleński	*Geograficzne położenie	2	29	40	69
Doc. dr. L. Sawicki	*Krajobrazy lodowcowe, krasowe i pustynne w Polsce	3	29	84	113
Dr W. Kuźniar	Grotty ziem polskich	2	75	135	210
Dr F. Eisenberg	*Świat drobnoustrojów a człowiek	7	353	381	734
" " "	*O dżumie	1	—	—	696
Dr Lipcówna	*Zasady nauki o człowieku	3	116	125	241
Dr E. Kiernik	O długości życia	1	42	37	79
Dr W. Kuźniar	Epoka lodowcowa	2	99	118	217
Doc. dr L. Sawicki	O powodziach	2	48	60	108
Prof. dr J. Grzybowski	*Z nad brzegów morza Kałspijskiego	1	38	46	84
Prof. dr L. Bruner	*O skroplonem powietrzu	1	71	101	172
" " " "	*O szkle	1	15	36	51
" " " "	*O sztuce niecenia ognia	1	16	65	81
Dr B. Drobner	Rozwój chemii w XIX w.	4	70	102	172
Inż. E. Libański	*Czy i jak latać będziemy	1	—	—	300
Dr W. Kuźniar	Przyrodnicze podstawy wielkiego przemysłu	3	51	94	145
Dr Rozen	O życiu kryształów	2	75	100	175
		39	(1170)	(1582)	3748
Wycieczki.					
Zwiedzanie salin w Wieliczce pod przewodnictwem dra W. Kuźniara		1			47
		40			3795

Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Słuchaczy		
			kobiet	mężczyzn	ogółem
II. Nauki historyczne.					
Wiek XIX.					
Dr M. Morawski	O Napoleonie	3	251	274	525
Dr W. Gumplowicz	Zmiany w geografii politycznej Europy	1	62	65	127
M. Markowska	Z dziejów reakcji po upadku Napoleona	1	53	43	96
Dr L. Rymar	Walki o niepodległość na Zachodzie Europy	3	110	117	227
Dr F. Koneczny	Przebudzenie Słowiańszczyzny	2	68	98	166
Dr W. Gumplowicz	Zjednoczenie Włoch	2	50	74	124
Dr F. Perl	O Komunie paryskiej	2	40	75	115
M. Markowska	Legiony i Ks. Warszawsk.	2	112	113	225
St. Szpotański	O Królestwie Kongresow.	2	70	90	160
M. Markowska	Filareci, Promieniści i Związki w Królestwie	2	85	120	205
St. Szpotański	Powstanie listopadowe	4	114	151	265
Dr B. Limanowski	Przed powstaniem styczni.	1	122	108	230
Dr W. Jodko	Powstanie styczniowe	4	139	182	321
Dr Z. D.-Golińska	Ideologia społeczna w XIX w. p. VI				
H. Orsza	Praca nad ludem w pierwszej połowie XIX w.	1	8	28	36
W. Feldman	Literatura polska w XIX w. p. III.				
Prof. A. Woroniecki	Z literatury powszechnej XIX w. p. III.				
Dr T. Szydlowski	O malarstwie w XIX w. p. III.		-		
Dr B. Drobner	Rozwój chemii w XIX w. p. I.				
Dr W. Gumplowicz	Z dziejów Portugalii	1	195	155	350
J. Piłsudski	O wojnie japońskiej	2	102	166	268
" "	O wojnie 1830 r.	2	89	172	261
St. Szpotański	Paweł i Aleksander w stosunku do Polski	1	39	63	102
		36	1709	2094	3803

Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Słuchaczy		
			kobiet	mężczyzn	ogółem
III. Literatura i sztuka.					
W. Feldman	Literatura polska XIX w.	10	1421	981	2402
Prof. T. Pazdanowski	Romantyzm i klasycyzm	3	140	203	343
Prof. T. Rojek	O Maryi Konopnickiej	3	416	187	603
E. Woroniecki	„Pan Balcer w Brazylii“	1	51	45	96
Dr St. Kot	O A. Asnyku	2	58	64	122
E. Woroniecki	O „Sułkowskim“ Żeromskiego	1	155	66	221
Prof. Kropatsch	Spółeczne znaczenie dramatu Wyspiańskiego	1	110	72	182
Prof. A. Woroniecki	O Byronie, Schillerze i Goethem	3	139	154	293
Dr St. Kot	Multatuli	2	151	141	292
K. Czapiriski	O Tołstoju	3	341	222	563
Dr T. Szydłowski	*O malarstwie francuskim XIX w.	1	94	82	176
” ” ”	*O malarstwie historyczn. XIX w.	1	33	42	75
” ” ”	*O Arturze Grottgerze	2	98	89	187
” ” ”	Zwiedzanie zamku na Wawelu	2	—	—	225
Dr Reiss	Z dziejów nowszej muzyki	2	85	85	170
		37	(3292)	(2433)	5950
IV. Filozofia i psychologia.					
Dr Wł. J. Dawid	O nieśmiertelności duszy	1	154	203	357
” ” ” ”	O energii psychicznej i zdolności do pracy	3	166	253	419
” ” ” ”	Z psychologii współczesnej	4	80	144	224
J. Grz.-Dąbrowski	Z psychologii porównawcz.	2	44	79	123
Z. Heryng	p. VI.	10	444	679	1123
V. Językoznawstwo.					
Prof. dr K. Nitsch	Język i narodowość	1	93	119	212

Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Słuchaczy		
			kobiet	mężczyzn	ogółem
VI. Nauki społeczne.					
Dr Z. D.-Golińska	Ideologia społeczna w XIX wieku	10	513	555	1068
Dr Scherer	Widoki socjologii	2	92	106	198
Z. Heryng	Przyroda i społeczeństwo	2	158	210	368
" "	Wspólne podstawy zjawisk przyrodniczych i społecznych	2	119	126	245
" "	Energia przyrodnicza i społeczna	2	73	90	163
" "	Znaczenie energii społecznej w życiu ekonomicznym	2	24	70	94
K. Czapirski	Etyka i ruch społeczny	1	101	92	193
" "	Etyka współczesna i M. Guyan	1	76	65	141
" "	Pierwiastki mistyczne w współczesnym światopoglądzie społecznym	1	35	42	77
" "	O światopoglądzie syndykalistycznym	1	88	92	180
K. Zalewski	O materialistycznym pojmowaniu dziejów	2	64	91	155
Dr Z. D.-Golińska	O zarobkowej i zawodowej pracy kobiet	1	123	65	188
Dr M. Balsigerowa	Wychodźstwo zarobkowe	1	21	28	49
M. Pankiewicz	Kolonizacja w Paranie	1	24	50	84
		20	1521	1682	3203

Zestawienie :	wykładów	kobiet	mężczyzn	ogółem
N. przyrodnicze	40 (38)	1170	1582 (1043)	3795
N. historyczne	36 (36)	1709	2094	3803
Literatura i sztuka	37 (35)	3292	2433 (225)	5950
Filozofia i psychologia	10 (10)	444	679	1123
Językoznawstwo	1 (1)	93	119	212
N. społeczne	30 (30)	1521	1682	3203
	154 (150)	8229	8589 (1268)	18086

Przeciętna ilość osób na wykładzie wynosiła ponad 117 osób (w r. 1909/10 — 113). — Wykłady oznaczone * były ilustrowane obrazami świetlnymi lub pokazami.

Wykłady dzielnicowe.

Sekcja wykładów dzielnicowych zbierała się w miarę potrzeby, niejednokrotnie zapraszając na posiedzenia prelegentów, utrzymywała ciągły kontakt ze słuchaczami, wśród których znajdowała gorliwych organizatorów i pomocników. Wzorowego poparcia używali zwłaszcza delegaci Stow. kolejarzy i „Postępu“. Jako krok naprzód w organizacyi wykładów dzielnicowych zaznaczyć należy układanie i ogłaszanie programów miesięcznych dla paru punktów oraz wydawanie kartek zawiadamiających o wykładzie.

Wykłady w Sali Tanich Domów zostały zaniechane z powodu zbyt wielkich kosztów i braku pomocy organizacyjnej na miejscu, w Podgórzu (dla którego program był przygotowany) z powodu tego samego braku wykłady dojść nie mogły do skutku.

Ogółem urządzono 186 wykł. z frekwencyą 11.421 słuchaczy.

Pewne zmniejszenie się ilości wykładów w porównaniu z rokiem ubiegłym pochodzi z powodów: zaprzestania wykładów w sali Tanich Domów, wcześniejszego zakończenia działalności wykładowej (wpłynęły na to wybory, w czasie których trudno było o lokale i zamknięcie biura na czas wakacji), wpływał na nie wreszcie fakt, że w roku sprawozdawczym nie miano sposobności urządzania wykładów codziennych, organizowanych w roku 1909/10 dla strejkujących robotników. Drobne wahania ilości wykładów w poszczególnych lokalach, zachodzące corocznie, mają swe źródło w przyczynach miejscowych (jak warunki użyczonego lokalu, praca pofajerantowa w fabryce, chwilowy brak organizatora i t. p.).

W porównaniu z latami ubiegłymi wykłady dzielnicowe wykazują stały rozwój, uwidoczniiony w statystyce (1907/8 144 wykł., 6459 słuch. 1908/9 154 wykł., 6865 słuchaczy). W ciągu r. 1911 rozwój postępuje niezmiernie szybko. (W październiku i listopadzie 1911 r. odbyło się wykładów 74). Słuchaczami byli przeważnie mężczyźni, z wyjątkiem stowarzyszeń kobiecych, stow. kolejarzy i fabryki tytoniu.

Dzięki ofierze W. Janickiego, złożonej dla uczczenia pamięci Faustyny Morzyckiej sekcye wykładowe ogłosiły konkurs jej imienia na odczyt popularny i program rozumowany wykładów dla miejscowości lub dzielnic nie objętej jeszcze pracą oświatową U. L.

Rękopis odczytu powinien zawierać wskazówki, jakie przy wygłaszaniu odczytu potrzebne są pokazy, wzgl. doświadczenia.

Nagrody wynoszą: za odczyt 50 K, za program 30 K. Rzeczy nagrodzone pozostają własnością autorów. Sąd konkursowy stanowią sekcje wykładowe U. L. Rękopisy (beziemienne, opatrzone godłem, powtórzonem na opieczetowanej kopercie z nazwiskiem autora) przyjmuje Biuro Uniw. Lud. do dn. 30/III 1911.

Statystyka wykładów dzielnicowych w roku szkolnym 1910|11.

KRAKÓW.

Związek stowarzyszeń robotniczych.

1. Z. Kragen — *O powstaniu świata	do 200
2. Dr B. Drobner — Czem się zajmuje chemia	80
3. Dr W. Kuźniar — *O pochodzeniu życia na ziemi	150
4. Dr Lipcówna — *O pochodzeniu człowieka	100
5. K. Czapiński — *Początki kultury	95
6. „ — *Życie społeczne w w. średnich	80
7. H. Orsza — Jak wychowywać dzieci	100
8. K. Czapiński — O Lwie Tołstoju	200

(Stolarze).

9. K. Czapiński — Z walk o światło	70
10. H. Orsza — *Rozwój społeczny Polski	30

(Metalowcy).

11. Dr. Gottlieb — Życie społeczne Galicyi	25
--	----

(Tapicerzy).

12. K. Czapiński — Początki ruchu robotniczego	25
13. Zwiedzanie Ogrodu Botanicznego pod przewodnictwem p. J. Tacikowskiego	15
14. Zwiedzanie Wystawy sztuk pięknych (Tapicerzy) pod przewodnictwem H. Gottlieba	12
15. Zwiedzanie Muz. etnograf. pod przew. S. Udzieli	13
16. Zwiedzanie fabryki Zieleniewskiego	15
17. Zwiedzanie Gabinetu geolog. pod przewodnictwem Doc. dra K. Wójcika (Kamieniarze)	35
18. Zwiedzanie Muz. Narod. pod przew. H. Orszy	20

Do przeniesienia . . 1265

Polskie Tow. Emigracyjne.

	Z przeniesienia . . .	1265
1. H. Orsza — *Kraków i jego zabytki	40	
2. Dr M. Lipcówna — *O rasach ludzkich	60	100

Sala Muzeum.

1. ¹⁾ Dr Perl — Polska poezya robotnicza	420	420
---	-----	-----

Stowarzyszenie stróżów.

1. T. Jemielewski — *Jak wygląda świat	85	
2. Dr W. Kuźniar — *O powstaniu świata	85	
3. K. Czapiński — Początki ruchu robotniczego	30	200

Fabryka Zieleniewskiego.

1—2. W. Feldman — Jak ludzie walczyli i umierali za prawdę . .	73	
3. Inż. Stanek — *Maszyna parowa	12	85

Fabryka tytoniu.

1. Dr B. Drobner — *Czego nas uczy chemia	300	
2. Prof. dr L. Bruner — *O paleniu się ciał	100	
3. Dr Z. D. Golińska — *O alkoholu	150	
4. Dr W. Gumpłowicz — *O Chinach	75	
5. Zwiedzanie Muzeum Narodowego pod przew. H. Orszy . .	46	671

Teatr Ludowy.

1—2. K. Czapiński — O Tołstoju (na przedst. „Zmartwychwstania“) ok.	500	500
---	-----	-----

Stowarzyszenie cukierników.

1. Dr B. Drobner — O budowie świata	20	
2. J. Stefanowicz — *Ciało ludzkie	12	
3. Dr J. Kołodziejski — *Świat niewidzialny	12	
4—6. M. Zając — Chemia dla cukierników	33	
7. M. Zając — O nafcie	7	
8. K. Czapiński — Początki ruchu robotniczego	20	104

Stowarzyszenie handlowców.

1. Dr F. Eisenberg — *O gruźlicy	68	
1. Doc. Dr L. Sawicki — *Geograficzne podstawy rozwoju wielkich miast	50	
	Do przeniesienia . .	118 3245

¹⁾ Wieczór deklam.-muzyk.

	Z przeniesienia . . .	118	3245
3. Dr W. Gumpłowicz — *Z dziejów rozwoju handlu zamorskiego		49	
4—5. Dr W. Kuźniar — *Cywilizacja pierwotna		98	
6—8. A. Wasserberger — O rządzie, państwie i prawie		132	
9—10. A. Hniłko — Historia pieniądza		76	
11. Dr B. Drobner — O wolnej szkole		34	
12. Dr M. Balsigerowa — Dlaczego ludzie emigrują za zarobkiem .		50	
13. K. Czapiński — Rok 1848		50	
14. W. Feldman — Nowele żydowskie Orzeszkowej i Konopnickiej		150	
15. E. Woroniecki — „Noc listopadowa“		80	
16. E. Woroniecki — O „Sułkowskim“		15	
17. S. Landauowa — O Spinozie		50	
18. Z wiedzanie Muzeum Czapskich pod przewodnictwem A. Hniłki		20	922

Stowarzyszenie kolejarzy.

	Meżcz.	Kob.	Razem
1—2. M. Zając — *O elektryczności (ze zwiedz. Gab. Roentgen.)			47
3. „ — *Z dziedziny chemii	30	15	45
4. Metallmann — *O telegrafii bez drutu	35	15	50
5. Dr B. Drobner — Co wiemy o powietrzu	35	15	50
6. „ — Jak się wytwarza gaz świetlny	30	15	45
7. Dr W. Kuźniar — *Początek świata	23	12	35
8. J. Stefanowicz — *Budowa ciała ludzkiego			36
9. M. Ramuł — *O świecie niewidzialnym	30	10	40
10. J. Baścik — O chorobach zakaźnych	40	20	60
11. Dr M. Lipcówna — *Pochodzenie człowieka	80	25	105
12. „ — *O rasach ludzkich	28	10	38
13. Doc. Dr L. Sawicki — Tatry			35
14. K. Czapiński — O początkach kultury	15	5	20
15. „ — Początki życia społecznego	25	10	35
16. Prof. Woroniecki — O cywilizacji Grecji star.	40	20	60
17. „ — O cywilizacji star. Rzymian	35	20	55
18. Prof. Kropatsch — Polska w XVIII w.	40	11	51
19. Dr B. Limanowski — Rewolucja 1846 r.	45	15	60
20. K. Czapiński — *Komuna	65	30	95
21—22. Dr Z. D. Golińska — Galicya. Kraj i ludzie	48	32	80
23. „ — *Alkoholizm, jako kwestya społeczna	30	10	40
24. Dr A. Krieger — O wielkiej rewol. franc.			30
25. Dr A. Gottlieb — O utopiach społecznych	35	10	45
26. Dr B. Drobner — O fabryce współdzielczej	15	20	35
27. E. Milewski — *Spółki spożywcze	45	15	60
28. Dr A. Gottlieb — O polityce handlowej	45	12	57
29. Dr Z. D. Golińska — O zawodowej i zarobkowej pracy kobiet	40	20	60
30. Prof. Kropatsch — Konopnicka	15	24	39

Do przeniesienia . . . 869 391 1408 5575

	Z przeniesienia . . .	869	391	1408	5575
31. E. Woroniecki — „Noc listopadowa“		22	13	35	
32. K. Czapiński — L. Tolstoj		45	15	60	
33. H. Wimitówna — Baśnie dla dzieci	ponad			150	1683

Stow. pracownic biurowych.

1. M. Ramułt — Świat niewidzialny	14	
2. Dr. B. Drobner — Na pograniczu chemii i nauk społecznych	20	
3. Dr. A. Krieger — O konstytucji austr.	17	
4. E. Woroniecki — „Noc listopadowa“	12	
5. K. Czapiński — Tolstoj o kwestyi kobiecej	15	
6. „ — Początki ruchu robotniczego	8	
7. Zwiedzanie Muzeum Czartoryskich pod przew. K. Kulwiecia	20	106

Stowarzyszenie „Postęp“.

1. Dr W. Gumplowicz — *Raj i geografia	150	
2—3. Dr W. Kuźniar — *Cywilizacja pierwotna	100	
4—7. Dr W. Gumplowicz — *Cywilizacja starożytnego wschodu (Babilon, Egipt, Indye, Chiny)	450	
8. Zwiedzanie Muzeum Czartoryskich pod przew. K. Kulwiecia	60	
9—12. Dr B. Drobner. — *O czem każdy wiedzieć powinien z chemii	200	
13—14. R. Fiszlerówna — O konstytucji austr.	125	
15. Dr B. Drobner — O fabryce współdzielczej	90	1175

Stow. Vorwärts.

1. R. Fiszlerówna — O wielkiej rewol. franc.	80	80
--	----	----

PODGÓRZE.

1. Doc. Dr T. Smoleński — Polska	50	
2. Zwiedzanie Muzeum Narod. pod przew. H. Orszy	19	
3. „ — Gab. geol. pod przew. Doc. dra K. Wójcika	20	89

Stow. młodocianych robotników.

1. Dr M. Krahelska — *Współzycie roślin i zwierząt	50	
2. M. Ramułt — *Wspólne życie zwierząt i pasożyty	30	
3. M. Ramułt — *O bakterjach	50	
4. J. Stefanowicz — O cholery	200	
5. Metallman — *O telefonie	48	
6. „ — *O telegrafii	50	
7. Zwiedzanie Gab. Geolog. pod przew. Doc. dra Smoleńskiego	40	
8. Zwiedzanie Ogrodu Botanicznego	50	
9. Wycieczka przyrodnicza pod przew. A. Kragenówny i H. Wimitówny	80	

Do przeniesienia 598 8708

	Z przeniesienia . . .	598	8708
10.	Zwiedzanie fabryki Zieleniewskiego	20	
11.	Dr B. Drobner — Potęga pracy	40	
12—13.	Dr A. Gottlieb — Ustrój Austrii	75	
14.	Dr. M. Balsigerowa — O emigracyi	30	
15.	A. Hniłko — *Historia pieniądza	50	
16.	Dr W. Kuźniar — *Cywilizacja pierwotna	40	
17.	H. Wimutówna — *O Chinach	50	
18.	G. Landauowa — O Sokratesie	50	
19.	„ — O Spinozie	50	
20.	R. Fiszlerówna — O rewolucyi franc.	30	
21.	K. Czapieński — Tolstoj	100	
22.	„ — Z walk o oświatę	35	
23.	„ — Komuna paryska	30	
24.	Zwiedzanie Wystawy Sztuk Pięknych pod przew. H. Gottlieba	50	
25.	„ Muzeum Narodowego pod przew. K. Kulwiecia .	90	
26.	„ Muzeum Czartoryskich pod przew. K. Kulwiecia	33	1371

Stow. młod. robotnic.

1.	M. Ramułt — *Walka o byt w przyrodzie	12	
2.	J. Szpotańska — *Jak zwierzęta przystosowują się do życia . .	20	
3—4.	Dr M. Krahelska — *O embryologii	70	
5—6.	H. Wimutówna — *O wielkim podróżniku Sven Heddinie . .	44	
7.	R. Fiszlerówna — O rewolucyi franc.	15	
8.	„ — O prostytutce	20	
9.	K. Czapieński — W kwestyi kobiecej („Nora“ i „Rękawiczka“) .	30	
10.	„ — Jednostka i społeczeństwo („Wróg ludu“) . . .	30	
11.	Dr B. Drobner — O fabryce współdzielczej	20	
12.	Prof. A. Kropatsch — O Konopnickiej	30	
13.	„ — „Noc listopadowa“	30	
14.	„ — O Mickiewiczu	15	
15.	Zwiedzanie wystawy Sztuki	30	366

St w. „Młodość“.

1.	Jabłonowski — *O ziemi, słońcu i gwiazdach	42	
2.	Z. Kragen — *O ziemi, słońcu i gwiazdach	30	
3.	M. Ramułt — *O zaćmieniach księżyca	53	
4.	J. Szpotańska — *Jak zwierzęta przystosowują się do życia . .	50	
5.	M. Ramułt — *Życie w morzu	82	
6.	T. Gross — Życie wielkiego miasta	35	
7.	Holzberger — O Spinozie	25	
8.	K. Czapieński — Tolstoj	50	
9.	Zwiedzanie Muzeum Nar. pod przew. H. Orszy	61	
10.	R. Fiszlerówna — O konstytucyi austriackiej	30	458
	Do przeniesienia . . .	10903	

LUDWINÓW.

	Z przeniesienia . . .	10903	
1. T. Jemielewski — O potopie		12	
2. M. Ramułt — *Życie w morzu		32	
3. J. Stefanowicz — O cholery		30	
4. Dr B. Drobner — Potęga pracy		7	81

CZERWONY PRĄDNIK.

1. Dr B. Drobner — O budowie świata	70	
2. M. Zajac — *O słońcu i gwiazdach	51	
3. M. Ramułt — O dżumie	50	
4. K. Czapiński — Człowiek pierwotny	40	
5. Dr St. Kot — *A. Mickiewicz	51	
6. Prof. Kropatsch — *O H. Sienkiewiczu	40	
7. K. Czapiński — Początki ruchu robotniczego	25	
8. H. Wimutówna — *O ziemi	60	
9. H. Wimutówna — *Opowiadania dla dzieci	50	437
	Razem . . .	11421

Ogółem 186 wykładów, słuchaczy 11.421.

Według tematów: wykładów przyrodniczych i technicznych było 38·60%, historycznych 23·30%, z dziedz. literatury i sztuki 17·60%, społecznych 5·70%, z dziedziny etyki i wychowania 3·80%, pogadań dla dzieci 10%.

Kursy wieczorne.

Odbywały się w lokalu U. L. i w użyczanej uprzejmie sali jednego z prywatnych zakładów naukowych, niestety w lokalach stowarzyszeń robotniczych.

Z powodu zajęcia sali kursów na wykłady publiczne, Zarząd był zmuszony ograniczyć ilość przedmiotów, pomimo, że słuchacze zapisywali się licznie.

Odbyły się kursy następujące:

Język polski (p. G. Brzezińska). Zapisanych 20 osób. 3 kursy, lekcyi 62. Frekwencja przeciętna na I kursie 12 osób, na drugim 9.

Język niemiecki (kurs wyższy p. W. Krahelska, niższy p. dr M. Lipcówna) lekcyj 48. Frekwencja przeciętna na wyższym kursie ponad 10 osób. Dodatkowo kurs konwersacji (dr M. Lipcówna) 12 lekcyi, frekwencja przeciętna 6 osób.

Arytmetyka (p. Łazowert) lekcyj 20, uczniów 10.

Buchalterya (p. J. Dunkelblum) lekcij 36. Zapisanych 27 osób, przeciętna frekwencya ponad 20.

Stenografia (p. J. Dunkelblum) lekcij 36. Zapisanych 21 osób, frekwencya przeciętna ponad 18.

W lokalach stowarzyszeń kursy prowadzili członkowie oddziału młodzieży.

Kursy buchalteryi i stenografii odbywały się dzięki subwencji i pod kontrolą Izby handlowej, w dn. 12. III i w obecności Delegata Izby, dr R. Beresa, odbył się egzamin, zgłoszenie się do egzaminu zostawione było woli uczniów. Świadactwa otrzymali:

Z stenografii: A. Wiśłocki (z post. cel.), H. Bienenfeldówna, M. Kasznicówna, J. Pachonńska, A. Pajdówna, G. Rathausówna, J. Wiejowska.

Z buchalteryi: H. Bienenfeldówna, C. Eintrachtówna, L. Feldblumówna, M. Feldman, S. Fogler, Z. Friedekerówna, H. Taubman, M. Pfefferówna, F. Wahrhaftig.

Biblioteka.

W roku ubiegłym rozpoczęła się praca nad reorganizacją Biblioteki. W lutym sprawdzono stan Biblioteki i postanowiono przeprowadzać kontrolę corocznie według przyjętych zasad. Usunięto książki zniszczone i przygotowano nowy katalog działu literackiego, który przed końcem 1911 roku ukaże się z druku. Ułożony przez p. E. Massalskiego przy pomocy dr St. Kota i p. K. Giebułtowskiego katalog ten niewątpliwie dopomoże czytelnikom do oryentowania się w księgozbiorze i pokieruje krytycznym zaznajamianiem się z literaturą. Przed wydaniem katalogu dział literacki został uzupełniony. Bibliotece przybyło 1157 dzieł w 1204 tomach. Niestety środki finansowe nie pozwoliły na zakup dostatecznej ilości egzemplarzy dzieł poczytniejszych i brak beletrystyki sprawił, że frekwencya się zmniejszyła. Biblioteka straciła 327 tomów książek najpoczytniejszych (90 z powodu zniszczenia, 237 nie zdołano odzyskać, mimo interwencji kursora). Stan biblioteki: 9220 tomów.

Sekcja biblioteczna postanowiła stale zakupywać nowości, zaraz po ich ukazaniu się z druku i zwracać się do autorów i nakładców z prośbą o ich wydawnictwa.

Do Czytelników zwrócić się musimy z prośbą, by w interesie własnym nie niszczyli książek, oddawali je w terminie właściwym, pamiętając, że książka z biblioteki U. L. jest dobrem publicznym, które każdy strzedz powinien.

W r. ub. Biblioteka wypożyczyła zapisanym stale czytelnikom 38125 tomów. Przy doliczeniu wypożyczeń stacyom i pracownikom U. L. liczba ta wzrosłaby znacznie.

Statystyka wykazuje wedle miesięcy:

Miesiąc	Dni	Czytelnicy				Książki				Ogółem	
		Męż- czyzn	kobiet	chłop- ców	dziew- cząt	Męż- czyzn	kobiet	chłop- ców	dziew- cząt	Czytel- ników	tomów
X.	26	1663	1161	72	24	1947	1323	73	24	2920	3367
XI.	25	1668	1244	76	44	1959	1440	72	47	3032	3518
XII.	25	1662	1230	113	58	1931	1451	128	58	3063	3568
I.	25	1755	1211	112	61	2087	1320	126	61	3139	3594
II.	23	1652	1200	88	55	1951	1329	91	54	2995	3425
III.	26	1980	1350	125	47	1987	1778	129	48	3502	3942
IV.	24	1603	1149	137	60	1811	1387	144	59	2949	3401
V.	24	1567	1040	91	37	1822	1190	92	37	2735	3141
VI.	23	1173	872	62	32	1300	1094	63	32	2139	2489
VII.	26	1056	908	96	39	1289	1101	101	43	2099	2534
VIII.	26	1038	798	80	38	1265	935	70	36	1954	2306
IX.	24	1336	1017	67	35	1639	1099	67	35	2455	2840
12	297	18153	13180	1119	530	20988	15447	1156	534	32982	38125
Suma . . .										32982	38125

Według działów czytelnictwo przedstawia się jak następuje (u abonentów dorosłych, zapisanych w bibliotece):

Książki naukowe:

Mężczyźni 4527 tomów, kobiety 2015 tomów, razem 6542 tom.

„ 67% „ 33%

Książki beletrystyczne:

Mężczyźni 16846 tomów, kobiety 13047 tomów, razem 29893 tom.

„ 56% „ 44%

36435 tom.

Wśród 1356 zapisanych czytelników było :

według zajęcia	mężczyzn	kobiet	razem
Robotników, rzemieślników . . .	65	36	101
Handlowców, urzędników . . .	135	50	185
Nauczycieli	20	30	50
Zawody wolne	50	46	96
Młodzież ucząca się	564	220	784
nie podało	40	100	140
	874	482	1356

według wieku:	mężczyzn	kobiet	razem
do lat 15	56	26	82
od „ 15—20	442	200	642
„ „ 20—30	286	158	444
„ „ 30—40	22	20	42
powyżej lat 40	10	8	18
nie podało wieku	58	70	128
	874	482	1356

Bibliotekarzami byli w r. ub. pp. R. Czyńska i J. Gawliński. W wydawaniu książek, katalogowaniu i sprawdzaniu inwentarza dopomagali pp. W. Chojnowska, L. Elsenberzanka, W. Golińska, W. Gajewska, A. Kropatsch, E. Malinowska, E. Massalski, J. Porazińska, M. Sokołowska, Zborowski.

Biblioteczki ruchome

dalszy swój żywy rozwój zawdzięczają ofiarnej pracy młodzieży akademickiej i fundacyi im. Józefa Kwiatka, która dotychczas wniosła do obrotu bibliotecznego 764 dzieła w 808 tomach, wysyłanych jako odrębne komplety Biblioteki imienia tego nieodżałowanego pracownika.

Biblioteczki ruchome, w kompletach po 30—50 tomów, są rozsyłane Oddziałom Uniwersytetu Ludowego, Stowarzyszeniom oświatowym, Związkom zawodowym, niekiedy osobom prywatnym (nauczycielom, księżom), w zasadzie na trzy miesiące za opłatą 3 Koron i zwrotem kosztów przesyłki. Dotychczas komplety nie są ustalone: nie przechodzą automatycznie z czytelni do czytelni. Dzięki pracownikom tego działu, każdy punkt otrzymywał kom-

plet, zestawiany starannie, z uwzględnieniem potrzeb miejscowych lub planu równocześnie prowadzonych wykładów. Jest to niezbędne wobec wielkiej różnorodności poziomu umysłowego czytelników. Biblioteczki obsługują zarówno działalność szkolną, jak i wieśniaków śląskich, interesujących się przede wszystkim kwestiami praktycznymi, zarówno robotników z zapadłej prowincji, „którzy pragną się wykształcić umysłowo, by mogli sami dla oświaty pracować kiedyś, ponieważ jest trudno o prelegentów“, jak i rozpoczynających dopiero od łatwych powieści czytelników małomiasteczkowych.

Bibliotekarz miejscowy otrzymywał katalog na arkuszu i książkę do starystyki. Niestety, statystyka nie wszędzie była prowadzoną starannie, szwankowała zwłaszcza dopóty, póki nie wprowadzono normy opłaty od kompletu, lecz obliczano ją od ilości wypożyczeń. Tylko w kilku punktach (Otyńia, Chrzanów) statystyka była prowadzona bez zarzutu, niektórzy bibliotekarze zaniedbywali się tak, że ustanowić obecnie należy normę wypożyczeń, uwidocznioną w księdze, która upoważni do zmiany kompletu przed terminem. Listy bibliotekarzy (częstokroć niewprawnym piórem kreślone) świadczą o wielkiem znaczeniu tych biblioteczek i o ożywieniu, jakie do czytelnictwa wnosi wymiana książek. „Każdego dnia przychodzą pytać, czy już książki nadeszły“, „obawiamy się, byśmy musieli jedną niedzielę nie wypożyczać; „dziękujemy za książki, które nie tylko członków „Siły“, lecz i szerszy ogół nadzwyczaj zainteresowały“ — oto wyjątki z tych listów. Zdarzają się i niezmiernie dla małomiasteczkowych stosunków charakterystyczne, jak owo tłumaczenie się bibliotekarza, że wypożyczeń nie wpisuje: „pokryjomu jest parę czytelników, a od tych drudzy w skryciu biorą książki“, obawiając się miejscowego potentata.

Biblioteczki wędrownie posiadają obecnie 1224 dzieła w 1265 tomach.

W roku sprawozdawczym wysłano do 31 punktów 45 kompletów (z tego Bibl. im. J. Kwiatka do 15 punktów 20 kompletów).

Otrzymywały książki:

Oddziały Uniwersytetu Ludowego: w Jasle, Nowym Sączu, Tarnowie, Wiedniu (4), Przecławiu (3), Krakowie (Dębni);

Czytelnie robotnicze: w Starym Sączu, Czerwonym Prądniku (2), Ludwinowie;

„Siła“ (Stow. oświatowe robotników śląskich), dla kół w Mu-
glinowie, Hermanowicach (2), Michałkowicach, Trzebini:

Inne organizacje samokształcenia: w Gdowie (4), Bochni,
Niepołomicach, Chrzanowie, Podgórzu, Libiążu (Czytelnia T. S. L.);

Związki zawodowe: w Krakowie (handlowcy, robotnicy młod.,
robotnice młod., „Młodość“); w Otyunii; działacze oświatowi w Za-
krzówku, Międzyrzeczu Górnym i in.

Z książek korzystają przeważnie, w wielu punktach prawie
wyłącznie mężczyźni, robotnicy.

Statystyka wykazuje, że beletrystyka była niemal dwa razy
bardziej poczytną od książek naukowych.

Czytelnia.

Zarząd zdawał sobie sprawę z konieczności rozszerzenia Czy-
telni i ułatwienia w niej pracy samoukom, pragnącym korzystać
z księgozbioru podręcznego lub z Biblioteki i Archiwum Uniwer-
sytetu Ludowego. Brak lokalu i znaczne koszty, jakie pociąga za
sobą utrzymywanie Czytelni, nie tylko nie dozwoliły na wprowa-
dzenie wielu zamierzonych ulepszeń, lecz nawet wywoływały pro-
jekty zamknięcia Czytelni lub ograniczenia godzin czytelnianych.
Zarząd odrzucał je w przeświadczeniu, że Czytelnia stanowi nie-
odzowną potrzebę Krakowa i że ofiarność publiczna poprze tę
ważną placówkę popularyzacyi.

Dzięki poparciu Redakcyj czasopism polskich, Czytelnia w roku
sprawozdawczym powiększyła znacznie ilość wydawnictw, które
udostępnia najszeršym warstwom czytelników. Czytelnia posia-
dała stale 120 pism.

I. Polskie czasopisma naukowe i literackie:

„Architekt“, „Biblioteka Warszawska“, „Bluszcz“, „Czasopismo
prawnicze i ekonomiczne“, „Krakowski miesięcznik artystyczny“,
„Krytyka“, „Książka“, „Kultura polska“, „Lud“, „Miesięcznik art.-
lit.“, „Misye katolickie“, „Muzeum“, „Myśl niepodległa“, „Nowe
Tory“, „Nasz Świat“, „Ogrodnictwo“, „Odrodzenie“, „Polski prze-
gląd emigracyjny“, „Poradnik językowy“, „Poradnik teatrów i chó-
rów włościańskich“, „Prąd“, „Przegląd filozoficzny“, „Przegląd
lekarski“, „Przegląd oświatowy“, „Przebudzenie“, „Przełom“,
„Przewodnik bibliograficzny“, „Przewodnik naukowy i literacki“,

„Przewodnik oświatowy“, „Przyszłość“, „Sfinks“, „Społem“, „Szkoła“, „Szkolnictwo“, „Świat“, „Tygodnik ilustrowany“, „Tygodnik lekarski“, „Wiadomości matematyczne“, „Widnokreśli“, „Wychowanie“, „Wolne Słowo“, „Wolna Szkoła“, „Wszechświat“, „Zarzewie“, „Ziemia“, „Życie“.

II. Obce czasopisma naukowe i literackie:

„Ethische Kultur“, „Kunst“, „Mercure de France“, „Neue Zeit“, „La Revue“, „Neue Rundschau“, „Studio“, „D. freie Wort“, „Wissen f. Alle“, „Umschau“, „Zentralblatt f. Volksbildungswesen“.

III. Polskie czasopisma polityczne i popularne:

„Gazeta Świąteczna“, „Głos Wielkopolanek“, „Głos ludu śląskiego“, „Izraelita“, „Jedność“, „Moriah“, „Nowości ilustrowane“, „Nasze źródło“, „Pobudka“, „Prawda“, „Prawo ludu“, „Przedświt“, „Przegląd narodowy“, „Przyjaciół ludu“, „Robotnik“, „Robotnik śląski“, „Ster“, „Świat słowiański“, „Słowo i czyn“, „Tygodnik“, „Wiedza“, „Wschód“, „Wolny Głos“, „Wieniec i Pszczółka“, „Zaranie“, „Zorza ojczyzna“.

IV. Obce czasopisma polityczne:

„Arbeiterschutz“, „Correspondenzblatt“, „Oesterreichische Rundschau“, „Nasza Niwa“, „Sozialistische Monatshefte“, „Sozial Demokrat“, „Sowremennyj Mir“, „Simplicissimus“.

V. Czasopisma zawodowe:

„Głos lekarzy“, „Głos nauczycieli ludowych“, „Głos pocztowców“, „Głos służby państwowej“, „Głos urzędniczy“, „Kupiec polski“, „Łączność“, „Metalowiec“, „Przemysłowiec“, „Słowo lekarskie“.

VI. Dzienniki polskie (i czasopisma w charakterze dzienników):

A) Z Galicyi: „Czas“, „Gazeta Lwowska“, „Gazeta wieczorna“, „Głos Narodu“, „Głos“, „Kuryer Lwowski“, „Naprzód“, „Nowa Reforma“, „Nowiny“, „Słowo Polskie“. B) Z zaboru rosyjskiego: „Goniec“, „Goniec wileński“, „Gazeta radomska“, „Gazeta warszawska“, „Kuryer lubelski“, „Kuryer Poranny“, „Kuryer warszawski“, „Nowa Gazeta“, „Dziennik petersburski“. C) Z zaboru pruskiego: „Kuryer poznański“ i „Gazeta robotnicza“. D) Z Ameryki: stałe: „Dziennik Ludowy“, niestale: „Straż“.

VII. Dzienniki obce:

„Arbeiterzeitung“, „Neue Freie Presse“, „Riecz“, „Sowremiennoje Słowo“, „Vorwärts“, „Volkszeitung“.

Ruch w Czytelni uwidacznia następujące zestawienie :

Październik	1529 osób
Listopad	1367 „
Grudzień	1204 „
Styczeń	1410 „
Luty	1382 „
Marzec	1317 „
Kwiecień	1252 „
Maj	1041 „
Czerwiec	1010 „
Lipiec	778 „
Sierpień	931 „
Wrzesień	1062 „
Ogółem .	14283 osób

w ciągu roku sprawozdawczego.

W porównaniu z rokiem ubiegłym, o 1534 osoby więcej korzystało z Czytelni.

Urzędniczką Czytelni jest p. K. Gawlińska.

Archiwum.

Archiwum społeczne otrzymało szereg darów i jako depozyt : akta jednego z Towarzystw młodzieży polskiej.

Dalsze porządkowanie i udostępnienie archiwum pracownikom społecznym zostało wstrzymane, ponieważ sala, w której mieszczą się szafy, była ciągle zajęta na wykłady i kursy.

Z powodów tych samych ucierpiała i praca nad kompletowaniem Polskiego Archiwum Oświatowego, które musiało ograniczyć swą działalność do zbierania bieżącego materiału i udzielania listownych informacyi i wskazówek dla pracy oświatowej. Zwracano się o nie niejednokrotnie z różnych stron kraju i z obczyzny (z kolonii polskich w Niemczech i w Ameryce). Wydawnictwo książki : „Praca oświatowa“ opóźnia się z powodu choroby redaktorki.

Rozpoczęta w roku zeszłym ankieta w sprawie bytu ekonomicznego i wykształcenia młodocianych robotników, prowadzona była nadal pod kierunkiem dr Z. D. Golińskiej. Zebrano około

350 odpowiedzi; w roku 1911/12 praca zostanie ukończoną. Niezmiernie znaczenie tej ankiety scharakteryzowała dr Z. D. Golińska na Walnem Zgromadzeniu Oddziału krakowskiego w dniu 4 grudnia 1910 r.

Sprawozdanie kasowe.

Rok sprawozdawczy był pod względem finansowym „zwykłym“, t. j. ciężkim dla Oddziału. Obrót wzrósł o 1512 koron. Stało się to przedewszystkiem dzięki dochodowi z loteryi artystycznej. Poszczególne pozycye zamknięcia rachunkowego wymagają pewnego objaśnienia:

Ogólna suma dochodu z wkładek członków zmniejszyła się z powodu, że w roku sprawozdawczym przybyło tylko dwóch członków założycieli (trzecia deklaracya nie została jeszcze całkowicie zrealizowaną). Subwencye, mimo starań Zarządu, pozostały w dawnej wysokości. Wzrost datków świadczy o zdobywaniu przez Uniw. Lud. coraz większego uznania w Krakowie. Wstępy na wykłady i opłaty kursów przyniosły więcej, zgodnie ze wzrostem frekwencyi, mniej dały dochodów odczyty i wycieczki, gdyż Zarząd, zajęty loteryą artystyczną urządził je tylko z początkiem roku sprawozdawczego. Wzrost dochodu z Biblioteki przypisać należy reformom administracyjnym. W Czytelni, ze wzrostem frekwencyi, przybyło wpływów, ale wyłącznie niemal z jednorazowych wstępów. Świadczy to o pewnej zmianie publiczności, odwiedzającej Czytelnię.

W wydatkach mniejsze koszty sal wykładowych tłumaczy się przeniesieniem wykładów z sali Muzeum do własnego lokalu. Większe wydatki biblioteki są w związku z przygotowaniem katalogu i dopełnianiem systematycznym braków działu literackiego.

Majątek Oddziału wzrósł o 2166 kor. 99 h., dzięki fundacyi im. J. Kwiatka i przybytkom Biblioteki.

Dla uporządkowania stanu materialnego Oddziału, na którego budżecie ciążyą długi pewne z czasów zakładania Biblioteki, niezmiernie potrzebną jest żywsza, niż dotychczas, pomoc materialna członków, którym Uniwersytet Ludowy świadczy coraz więcej.

DOCHODY.

Sprawozdanie kasowe

		K	h
1	Saldo	95	86
2	Wkładki:		
	Członków założycieli	450	—
	Członków wspierających	444	—
	Członków zwyczajnych	1373	50
		2267	50
3	Subwencje:		
	Rady m. Krakowa	1300	—
	Rady m. Podgórza	100	—
	Izby Handlowej i Przemysł.	200	—
		1600	—
4	Dary:	2293	69
5	Wykłady:		
	Wstępy	1393	32
	Opłaty kursów	422	60
	Wycieczki	72	10
		1888	02
6	Biblioteka:		
	Opłaty członków	750	03
	„ abonentów	1910	95
	„ dodatkowe	605	01
	„ za tomy	703	63
		3969	62
7	Czytelnia:		
	Opłaty członków	112	20
	„ abonentów	115	60
	Wstępy	694	18
	Podprenumerata i makulatura	54	20
		976	18
8	Wydawnictwa	290	33
9	Podnajem sali i różne	66	38
10	Loterya artystyczna	2210	50
11	Odsetki od wkładek oszczędności	69	26
	Do przeniesienia	15727	34

za rok 1910|1911.

ROZCHODY.

		K	h
1	Lokal:		
	Czynsz	2200	—
	Opał i światło	308	18
	Porządki i służba	608	67
	Ubezpieczenie od ognia	8	83
		3125	68
2	Administracja:		
	Pensya sekretarki	600	—
	Wydatki sekretaryatu i kursor	570	43
		1170	43
3	Wykłady:		
	Honorarya prelegentów i nauczycieli	2295	40
	Koszta sal wykładowych, laboratori itp.	952	47
	Druk i rozlepianie afiszów	312	50
	Inwentarz i przybory nauk.	281	02
		3841	39
4	Biblioteka:		
	Książki	590	72
	Oprawa	586	18
	Pensya bibliotekarzy	1680	—
	Wydatki administracyjne	187	05
	Pomoc przy katalogu	199	—
	Kursor i marki do wezwań	148	07
	Inwentarz	37	70
		3428	72
5	Czytelnia:		
	Prenumerata czasopism	699	—
	Pensya dyżurnej	600	—
	Pensya garderobianej	240	—
	Wydatki administracyjne	58	56
	Inwentarz	20	60
		1618	16
6	Wydawnictwa	25	—
	Do przeniesienia	13209	38

		K	h
	Z przeniesienia . . .	15727	34
12	Zwrot należności	139	66
13	Pożyczki gotówkowe	885	19
14	Wpływy dla Zarządu Głównego . . .	603	52
15	Wpływy dla Bibliotek wędrownych . .	45	19
16	Wpływy dla funduszu budowy domu .	185	—
17	P. K. O.	1455	10
	Ogółem . . .	19041	—

Kraków, dnia 30 września 1911.

H. Radlińska
skarbnik.

		K	h
	Z przeniesienia . . .	13209	38
7	Loterya artystyczna	692	49
8	Różne inne	111	86
9	Wydatki Zarządu Głównego	689	67
10	Wydatki Bibliotek wędrownych . . .	9	56
11	Subwencya dla „Ogniska ośw.“ . . .	130	—
12	Zwrot długów:		
	W rachunkach 812·78		
	Pożyczek gotówkowych . . 1356·66		
	Udział w Tow. dla kred. osob. i hipotecznego 10—	2179	44
13	20% Zarządowi Głównemu	214	—
14	Fundusz budowy domu	201	26
15	Zaliczki	80	—
16	P. K. O.	1510	82
17	Saldo	12	52
	Ogółem . . .	19041	—

Komisya rewizyjna:

M. Ponikiewski
sekretarz.

W. Hertz.

Dr Wł. Wasung
przewodniczący.

St. Piątkowski.

STAN CZYNNY.

Zestawienie majątku

		K	h
1	Gotówka: Pozostałość kasowa	12	52
2	Księgozbiór: 9220 tomów według oceny	11064	—
3	Księgozbiór Fundacji im. J. Kwiatka:	969	60
	Księgozbiór Bibliotek ruchomych . . .	560	40
4	Archiwum: według zeszłorocznego zestawienia	940	—
5	Urządzenie:		
	Wartość z dn. 1/X. 1910	926·37	
	10 ⁰ / ₀ amortyzacji	175·60	
		833·73	
	Przybytek	131·50	965 23
6	Przyrządy:		
	Wartość z dn. 1/X. 1910	1755·88	
	10 ⁰ / ₀ amortyzacji	175·60	
		1580·28	
	Przybytek	207·82	1788 10
7	Wartość wydawnictw	143	—
8	Należności:		
	Tow. Wyższ. Kursów Wakac.	41·58	
	L. Węgrzynowicz	120·—	
	Zarząd Główny	737·10	
	Składnica centralna T. S. L.	8·54	
	Wł. Janicki	460·—	
	Oddział w Rzeszowie	24·32	
	K. Gawlińska	40·—	1431 54
9	Wkładki:		
	W miejskiej Kasie Oszcz.	1834·58	
	W pocztowej Kasie Oszcz.	156·59	
	W Tow. dla kredytu hipoteczn.		
	i osobistego	20·—	2011 17
	Ogółem	19885	56

H. Radlińska
skarbnik.

z dn. 30 września 1911.

STAN BIERNY.

		K	h
1	Wierzyciele:		
	Drukarnie	2335·28	
	Księgarnie i introilig.	735·55	
	Gazownia miejska	418·76	
	Pożyczki gotówkowe	1571·69	
	Kaucye	60—	5121 28
2	Fundusz budowy domu:		
	Stan z dn. 1/X. 1910	5527·24	
	Przybyło	185—	5712 24
3	Stan majątku czystego w dniu		
	30/IX. 1911	9052	04
	Ogółem	19885	56

Komisya rewizyjna:

M. Ponikiewski
sekretarz.
W. Hertz.

Dr Wł. Wasung
przewodniczący.
St. Piątkowski.

Sprawozdanie Zarządu głównego.

Na X Walnem Zgromadzeniu, odbytem w dniu 4. XII 1910 r., do Zarządu głównego wybrano na miejsce wylosowanych — pp.: T. Bobrowskiego, dr M. Balsigerowej, M. Szczepańskiego i M. Paszkowskiej — T. Bobrowskiego, dr St. Kota, dr Wł. Gumpłowicza, dr M. Balsigerową — do Rady nadzorczej członków Komisji rewizyjnej Oddziału krak.; do Sądu rozjemczego pp.: prof. dr K. Nitscha, dr J. Gertlera, inż. Rapaporta, L. Misiówka, doc. dr. K. Wójcika.

Zarząd główny odbywał posiedzenia wspólnie z Zarządem Oddziału krakowskiego. Zgodnie z wskazówkami udzielonemi przez Walne Zgromadzenie, Zarząd starał się ułatwiać Oddziałom wzajemną wymianę prelegentów i urządzać objazdy prelegentów.

Wniosek Oddziału przemyskiego o zniżenie opłat członków, przekazany Zarządowi głównemu przez W. Zgrom. do rozstrzygnięcia, Zarząd postanowił w ten sposób w czyn wprowadzić, że w myśl § 13 statutu l. c. (Zarząd główny może zniżyć dla pewnej kategorii członków wkładkę), zniżył wkładkę członkom przemyskim.

Biuro Zarządu głównego, prowadzone przez dr. E. Wróblewską, udzielało różnostronnej pomocy pracy oświatowej Oddziałów i podejmowało starania w celu rozszerzenia działalności Uniwersytetu Ludowego na prowincyi.

Zwrócono się do wszystkich Kas chorych, proponując współdziałanie w urządzaniu wykładów higienicznych — brak odpowiednich lokalów Kas stanął na przeszkodzie wykonaniu opracowanego przez Zarząd projektu.

Udano się do Zarządów kopalń z prośbą o udzielenie lokalu i pomocy organizacyjnej dla wykładów przyrodniczych i technicznych. Początkiem działalności w tym kierunku są wykłady w Libiążu. W końcu roku 1911 rozpoczęły się wykłady w kopalni Brzeszcze.

Do Zarządu głównego zwracały się niejednokrotnie stowarzyszenia robotnicze i Koła samokształcenia z prowincyi z prośbą o przysyłanie prelegentów. Zarząd nie zawsze mógł zadość uczynić tym żądaniom z powodu braku funduszków.

Staraniem Zarządu głównego odbyły się wykłady następujące:

Brzesko (wspólnie z Czytelnią T. S. L.):

Prof. dr L. Bruner — O radzie i innych ciałach promieniotwórczych	60
E. Woroniecki — Pan Balcer w Brazylii	40
K. Czapiński — O społecznej literaturze ros.	20
Dr St. Kot — Współpraca Polski w kulturze europ.	20

Chrzanów:

K. Czapiński — Początki kultury	90
„ — Tolstoj o kwestyi kobiecej	110
R. Fischlerówna — O wielkiej rewolucyi	130

Libiąż (kopalnia):

Dr W. Kuźniar — Jak wyglądała ziemia krak. w epoce lod.	30
E. Woroniecki — O „Nocy listopadowej“	20

Niepołomice:

M. Ramułt — O dzumie	20
--------------------------------	----

Sanok:

K. Czapiński — Początki kultury	30
---	----

Trzebinia:

M. Zając — Co nam daje chemia	30
---	----

Wieliczka (Sala ratuszowa):

Prof. dr L. Bruner — *O promieniach niewidzialnych	100
--	-----

(Dom Robotniczy):

T. Jemielewski — O powodziach	19
Dr B. Drobner — *Cuda chemii	23
Prof. A. Kropatsch — O M. Konopnickiej	30
A. Wasserberger — Co to jest państwo	23

Ogółem 17 wykładów dla 795 słuchaczy.

Praca Zarządu głównego byłaby o wiele wydatniejszą, gdyby biuro jego rozporządzało własnymi funduszami. Dotychczas przy opieszaleńskim składaniu przez oddziały należnych wedle statutu 20% dochodu, Zarząd główny skazany jest na korzystanie ze środków pieniężnych Oddziału krakowskiego, który posiada ich za mało na potrzeby własnej działalności.

Oddział w Jaśle.

Za główne swoje zadanie uważał Wydział, opierając się na statucie Towarzystwa, bezpartyjną pracę oświatową, w przekonaniu, że oświata jest najpotężniejszym orężem postępu. Starał się też usilnie o jak najrychlejsze urządzenie własnego lokalu i to w śródmieściu, dla ułatwienia wszystkim dostępu do wykładów. W lokalu tym, otwartym uroczyście dnia 9 października 1910 r., odbywały się w każdą sobotę wykłady popularne od października do końca kwietnia. Wykłady rozpoczynały się o godzinie 8-mej wieczór, po ukończeniu pracy i otrzymaniu zapłaty, a trwały częstokroć wraz z dyskusją do godziny 10:30 wieczór.

Sobotę wybrał Wydział dla równoczesnej walki z rozpowszechnionym tutaj alkoholizmem, którego pastwą stają się zwykle, zapracowane w tygodniu, pieniądze. Na wykłady uczęszczali: robotnicy, rękodzielnicy, uczniowie gimnazjalni, urzędnicy niższych rang i garstka miejskiej inteligencji. Przeciętna ilość słuchaczy w lokalu wynosiła 28 osób płci obojej.

Robotnicy nie popierali instytucji i bardzo leniwo uczęszczali na wykłady z powodu ich charakteru naukowego, a nie agitacyjnego.

Praca wykładowa pozostawała z początku pod kierownictwem osobnej komisji naukowej, której członkowie atoli pousuwali się powoli, pozostawiając całą pracę w rękach przewodniczącego komisji, p. Ferdynanda Gerzabka.

Główną troską Wydziału, oraz komisji naukowej było, aby dawać rzeczy aktualne, tłumaczyć zjawiska bieżącego życia, nawiązywać wciąż kontakt z życiem i jego sprawami i ten kierunek właśnie nadawał Oddziałowi jasielskiemu Uniwersytetu Ludowego odrębne od innych tutejszych instytucji oświatowych piętno, piętno placówki młodej i płynącej wciąż w kierunku fali życiowej. A więc w czasie spisu ludności urządzono wykład: „O spisie ludności i jego znaczeniu“, opracowany przez fachową siłę prawniczą.

W czasie jubileuszu Smolki urządzono wykład: „O Smolce“, na tle ówczesnych dziejów.

Gdy przemysłowi naftowemu zagroziła przepotężna dłoń trustu amerykańskiego, dano wykłady pod tytułem: „Wojna o naftę“.

W wykładach starano się o ścisłą obiektywność w imię poszanowania indywidualności człowieka, którą się paczy i łamie przez narzucanie własnego światopoglądu.

Oprócz wykładów sobotnich we własnym lokalu, urządzał też Wydział wykłady dla najszerszej publiczności w „Sokole”, które cieszyły się częstokroć wielkiem uznaniem z powodu nowości i aktualności tematów, jakoteż sposobu ich obrobienia, który naważby należało nowoczesnym.

Na niektórych wykładach, jak np.: „Czego żąda nowoczesna kobieta?” — miał Uniwersytet Ludowy niebywałą dotąd w Jaśle ilość słuchaczy, bo 320 osób.

Prócz tego urządził Wydział specjalny wykład dla robotników rafinerii nafty w Niegłowicach. Mówiono na temat: „Alkohol — wróg życia”, a wykładowi temu przysłuchiwało się 180 robotników. Wykład ten połączony był z demonstracjami.

Zarząd fabryki poparł tę akcyę zarówno moralnie, jak i materialnie.

Zasilał też Wydział swoimi prelegentami Oddział gorlicki Uniwersytetu Ludowego.

W grudniu 1910 roku urządzono Wieczorek ku czci Adama Mickiewicza, z wykładem i deklamacyą utworów wieszczów.

W jubileuszu dostojnego historyka i patrioty, Bolesława Limanowskiego, uczestniczył Wydział przez wysłanie gorących telegramów z wyrazami hołdu dla Jubilata.

Usiłował też Wydział zorganizować kursy wieczorne z różnych przedmiotów dla uzupełnienia wiedzy pozaszkolnej.

Po wielu trudach i wysiłkach rozpoczęły się w styczniu 1911 wykłady wieczorne języka niemieckiego metodą Berlitz'a pod kierunkiem prof. gimn., Germana, który do pracy wziął się gorliwie. Kursy te atoli, już rozpoczęte, zostały zamknięte przez niedbałość uczniów, którzy przestali na naukę uczęszczać.

Na inne przedmioty, jak: ekonomię, psychologię, historię nowożytną, ze szczególnem uwzględnieniem historii polskiej, nikt się nie zgłosił.

Ogółem urządzał Wydział 45 wykładów, których słuchało 2690 osób, z tego 1718 mężczyzn i 972 kobiet. Na jeden wykład przypada 60 słuchaczy.

Wykaz tematów, z podaniem nazwisk prelegentów, podajemy na str. 38 itd.

Sprowadził też Zarząd biblioteczkę ruchomą imienia Józefa Kwiatka w celu ożywienia ruchu czytelniczego.

Urządzoną więc została wypożyczalnia tychże dzieł we wła-

snym lokalu. W każdą sobotę przed wykładem wydawał bibliotekarz książki, za opłatą 4 hal. tygodniowo, zgłaszającym się członkom Towarzystwa. Atoli i w tym względzie zainteresowanie okazało się małe, a ruch czytelniany słaby, jakkolwiek komplet dzieł, przysyłanych z Krakowa, był na ogół bardzo dobry.

Członków w roku 1910—1911 było 82.

Majątek Towarzystwa stanowiły wkładki członków, dochody z wykładów w „Sokole“, oraz dary, zebrane od Obywatelstwa jasielskiego przez prof. Zygmunta Klingera, w kwocie 220 Kor.

Stan kasy z dniem 29 czerwca b. r. wykazał gotówkę w kwocie 85 Kor. 93 hal., oraz pełne urządzenie lokalu.

Posiedzeń Wydziału było 14 i 4 komisji naukowej.

Skład Wydziału był następujący:

Przewodnicząca: Marya Gerżabkowa.

Zastępca: dr Stanisław Michnik.

Sekretarz: dr Abraham Menasse.

Zastępca: Jan Chłap.

Skarbnik: Józef Kukulski.

Zastępca: Michał Słupnicki.

Bibliotekarz: Józef Piątkiewicz.

Przewodniczący komisji naukowej: inż. Ferdynand Gerżabek.

Statystyka wykładów.

JASŁO.

W lokalu Uniwersytetu Ludowego:	Słuchacze		
	mężcz.	kob.	razem
1. M. Gerżabkowa: Dzieje Uniw. Lud.	80	60	140
2. F. Gerżabek: O dziejowym znaczeniu Grunwaldu	80	60	140
3. Dr. B. Drobner: O cudach chemii	116	30	146
4. M. Pankiewicz: O koloniach polskich w Paranie	35	15	50
5. M. Gerżabkowa: Cele i drogi Uniw. Lud.			
6. Inż. F. Gerżabek: Wojna o naftę. I.	50	30	80
7., 8. Z. Klinger: O bieżących wypadkach u nas i na świecie	72	8	80
9. Z. Klinger: Ku czci M. Konopnickiej	30	10	40
10. Inż. F. Gerżabek: Geografia i dzieje Portugalii	18	5	23
11. „ „ „ Ku czci Fr. Smolki	24	7	31
12. M. Gerżabkowa: „Dziady“, cz. II.	24	5	29
13. Prof. F. Sękowski: Zwierzę a człowiek	13	3	16

		Słuchaczy		
		mężcz.	kob.	razem
14.	A. Maritzak: Znaczenie ekonomii	12	5	17
15.	Zarząd Koła: O kursach wieczornych	25	7	32
16.	J. Chłap: Roślina a zwierzę	25	11	36
17.	M. Gerżabkowa: Powstanie listopadowe	20	80	28
18.	J. Chłap: O Mickiewiczu i inż. F. Gerżabek: O geniuszu ¹⁾	20	12	30
19.	Dr St. Michnik: O spisie ludności	10	7	17
20.	Inż. F. Gerżabek: Obrazki obyczajowe z na- szej przeszłości	10	—	10
21.	J. Chłap: Początki i rozwój społeczny	17	9	26
22.	Dr F. Sękowski: O charakterze i kształceniu woli	9	7	16
23.	Rob. K. Czechowski: Osobiste spostrzeżenia z doby ostatniej rewolucyi polskiej	23	9	32
24.	Inż. F. Gerżabek: Jak powstały węgiel, nafta i sól	9	8	17
25.	Inż. F. Gerżabek: Tajemnice morza	9	8	17
26.	M. Gerżabkowa: Japonia dzisiejsza (Według Sieroszewskiego)	10	8	18
27.	St. Szymański: Alkohol — wróg życia	14	8	22
28.	Inż. F. Gerżabek: Organizacja trustów i karteli	15	6	21
29.	„ „ „ Zwalczanie trustów i karteli	14	8	22
30.	„ „ „ Z życia i zmyślności zwierząt	10	4	14
31.	M. Bersonowa: Potrzeba solidarności kobiet	30	100	130
32.	K. Czapiński: Komuna paryska	30	6	36
33.	Dr J. Kadyi: Gruźlica — pożeracz ludzi	28	3	31
34.	Inż. F. Gerżabek: Światopogląd przyrodniczy	20	4	24

W sali „Sokoła“:

1.	M. Gerżabkowa: Tło dziejowe powstania Ko- ściuszki	46	56	96
2.	B. Limanowski: Powstanie polskie z 1846 r.	200	80	280
3.	M. Gerżabkowa: Czego żąda nowoczesna ko- bieta	128	191	320
4.	Inż. F. Gerżabek: Wojna o naftę. II.	23	17	40
5.	K. Czapiński: O współczesnych pisarzach ro- syjskich	58	15	73

¹⁾ Wieczorek Mickiewiczowski. Deklamowali: M. Gerżabkowa i K. Czechowski

NIEGŁOWICE.

W sali rafinerii:

Słuchaczy
mężcz. kob. razem

1. St. Szymański: Alkohol — życia wróg . . .	150	30	180

GORLICE.

1. M. Gerżabkova: II. sejm rozbiorowy	54	58	112
2. Inż. F. Gerżabek: Wojna o naftę	14	8	22
3. M. Gerżabkova: Czego żąda nowoczesna ko-
bieta	42	60	102

Po wykładach nieraz odbywała się ożywiona dyskusja, przeciągająca się do późnej nocy.

Na Walnem Zgromadzeniu, odbytem dnia 1 lipca 1911 roku, do Wydziału weszli pp.: dr Oberländer, dr Lipiński, dr Michałek, inż. Gajewski, J. Piątkiewicz, J. Kukulski.

Oddział Młodzieży w Krakowie

liczył w 1911 roku 40 członków. Członkowie, w znacznej większości młodzież akademicka, prowadzili pracę oświatową w duchu postępowym, niezależną politycznie. Warunkiem należenia do Oddziału jest czynny udział w pracy oświatowej.

Członkowie Oddziału zajmowali się zbieraniem materiału dla ankiety prowadzonej wśród młodocianych robotników, odbywali w czytelniach robotniczych wykłady i pogadanki illustrowane obrazami świetlnymi, kierowali rozsyłaniem kompletów książek, również do czytelni robotniczych w Krakowie i na prowincyi z t. zw, biblioteczek wędrownych, i prowadzili wyłącznie niemal swemi siłami pod względem naukowym, a w znacznej mierze i pod względem materyalnym Ognisko Oświatowe na Dębnikach.

Zadaniem tej instytucji jest podnoszenie poziomu umysłowego miejscowej ludności. Do tego celu ma prowadzić wypożyczanie książek treści beletrystycznej i naukowej, urządzenie odczytów popularnych dla starszych i pogadanek dla dzieci z obrazami świetlnymi.

Systematyczna praca rozpoczęła się w styczniu; otwarto wypożyczalnię, obejmującą około 900 tomów; książki wydawano codziennie od 7—9 godz. wieczorem. W pierwszych miesiącach widać stały przyrost czytelników, wśród których przeważają młodociani i dzieci szkolne. Później pod lato ilość wypożyczających

zmniejsza się. Dyżurujący stosowali często, szczególnie wobec dzieci, zasadę doradzania książek odpowiedniej treści. Prócz książek, należących do biblioteki Ogniska, czytelnicy korzystali także z kompletów biblioteczek wędrownych, nadsyłanych co pewien czas do Ogniska. Dyżury pełnili przeważnie członkowie Oddziału Młodzieży Uniw. Lud.

Pogadanki dla dzieci rozpoczęły się w styczniu. Pierwszą wygłosiła dnia 29 stycznia H. Wimutówna p. t. „O krasnoludkach“ na tle bajek Konopnickiej. Następne odbywały się stale co niedzielę popołudniu, parę razy i w soboty przez luty i marzec, gromadząc stosunkowo dużą ilość dzieci (raz ilość ta doszła do liczby 100).

Pogadanki te, treści przyrodniczej i geograficznej, wszystkie połączone z obrazami świetlnymi, prowadziły pp.: Wimutówna, Porazińska i Kraskowska. W marcu odbyło się raz wspólne czytanie książki z dziećmi (ilość dzieci 10).

Wykładów dla starszych odbyło się 6 (ilość słuchaczy 10—25). Na wykłady przychodzili głównie starsi chłopcy i dziewczęta ze sfery robotniczej i rzemieślniczej, osób dorosłych mało.

Tytuły wykładów:

S. Małkowski — Jak ludzie dawniej żyli.

M. Ramułt — O dżumie.

Grodzki — O niebie, słońcu i gwiazdach.

E. Massalski — O budowie człowieka i jego życiu (2 wykłady).

M. Ramułt — Tajemnice morza.

Wykłady te również były ilustrowane, do wykładów o budowie człowieka posługiwał się prelegent modelem składanym z masy papierowej, naturalnej wielkości.

Na wiosnę wykładów zaprzestano, wypożyczalnia jednak była otwarta w dalszym ciągu, również i przez miesiące letnie. Pod jesień wzmógł się ruch w wypożyczalni. W październiku odłączono wypożyczalnię dla dzieci od ogólnej wypożyczalni, wyznaczając dla nich dogodniejszą porę popołudniową trzy razy tygodniowo.

Słabą stroną Ogniska w obecnym roku jest szczupłość lokalu, która na razie nie pozwala odbywać odczytów na większą skalę.

Ognisko, choć prowadzi jedynie pracę oświatowo-kulturalną, nie doznaje poparcia czynników miarodajnych, musi się opierać

na własnych siłach i walczyć z brakiem pieniędzy. To ostatnie stoi na przeszkodzie rozwinięcia szerszej działalności.

Staraniem Oddziału Młodzieży odbył się dnia 28 listopada 1910 r. odczyt Bolesława Limanowskiego p. t. „O powstaniu listopadowym“.

Zarząd stanowili: Alfred Krieger (później Mirosław Ramułt) przewodniczący, Helena Wimutówna — zast. przew., Stefania Rostówna — skarbnik., Teofil Wojeński — sekretarz.

Sprawozdanie kasowe Oddziału Młodzieży za rok 1910/11.

Dochody:		Rozchody:	
Pozostałość kasowa z		Dla Bibliotek węd.	25.—
roku ub.	42·84	Dla Ogniska	93·40
Wkładki	51·60	Wydatki na wykład	26·20
Wykłady	69·20	Pozostaje	57·04
Dary	13.—	Razem	201·64
Subwencja dla Ogniska Ośw.	25.—		
Razem	201·64		

Oddział we Lwowie.

Zapoczątkowana a właściwie wznowiona po szeregu lat bezczynności z początkiem r. 1910 działalność lwow. oddziału rozwijała się w roku bieżącym lepiej, niżby się spodziewać było można, wnosząc z trudności, z jakimi przez cały rok szkolny walczyć jej przychodziło. Kiedy jednak pierwsze a najcięższe przeszkody zostały zwalczone, a znalazło się grono ludzi chętnych do pracy, której tak wiele wkładać należało, można ją było prowadzić dalej z większą systematycznością i widoczniejszymi efektami.

Przystosowując się do stosunków miejscowych, które pozwalały oddziałowi działać wyłącznie w sferze robotniczej, musiał Zarząd przenieść wykłady wprost do środowisk robotniczych w stowarzyszeniach zawodowych, próba bowiem urządzania prelekcji dzielnicowych w odpowiedniejszych do tego celu salach szkolnych, które z życzliwą gotowością oddał do usług Zarządu były prezydent m. Lwowa p. Ciuchciński, nie odpowiedziała oczekiwaniom i musiała zostać zaniechaną. Okazało się wtedy a potwierdziły to także i doświadczenia późniejsze, że publiczność

robotniczą musi sobie oddział pozyskiwać i zwolna urabiać w samych stowarzyszeniach, choćby nawet trudności techniczne były tam większe. To też mało zrazu uczęszczane wykłady powoli skupiały coraz więcej słuchaczy, odkąd zwłaszcza zakupionym przez Zarząd aparatem projekcyjnym można je było illustrować.

Zimowy kurs wykładów, podzielony na trzy serye, a trwający od listopada do kwietnia, uwzględniać się starał, o ile to tylko było możliwe i pożądane, wszystkie działy wiedzy, dawał jednak widoczną przewagę wykładom treści przyrodniczo-medycznej i te to właśnie wykłady cieszyły się największą frekwencją i zainteresowaniem. W okresie letnim nie przerwał Zarząd swej działalności oświatowej, lecz zmieniawszy metodę prowadził ją dalej w formie naukowych wycieczek. Pomysł na gruncie lwowskim nowy okazał się nadzwyczaj fortunnym a szereg cały nieraz kilkakrotnie w jedno miejsce prowadzonych wycieczek i mnóstwo uczestników były dowodem, że Oddział lwowski zdołał już przywiązać do siebie słuchaczy i zdobył ich zaufanie, z drugiej zaś strony stwierdzały pożyteczność popularno-naukowych wycieczek, prowadzonych przez ukwalifikowanych znawców, którzy z ochotą podejmowali się żmudnego trudu objaśniania zbiorów i urządzeń fabrycznych.

Ogółem odbyło się 12 wycieczek do muzeów: przemysłowego, im. Lubomirskich i Dzieduszyckich, instytutów anatomicznego i embryologicznego, elektrowni i gazowni miejskiej, wystawy podhalańskiej i miejskiej galerii obrazów. W wycieczkach brały udział wszystkie stowarzyszenia robotnicze, z którymi oddział pozostawał w kontakcie a mianowicie stow. drukarzy, krawców, kolejarzy i młodoc. żyd. urzędników pryw.

W ciągu szkolnego roku ukonstytuował się zorganizowany przez Zarząd Oddział akademickiej młodzieży i jego to młodzieńczej pracy zawdzięczyć należy w pierwszym rzędzie ożywienie się i rozszerzenie działalności Oddziału lwow.; także tym niestrużonym zabiegom młodych pracowników udało się położyć podwaliny pod powstającą biblioteczkę, dla której zdołano drogą darów zebrać spory już, bo do 200 tomów dochodzący zapas książek.

Bilans pracy Oddziału lwow., choć skromny naogół, przecież wykazuje znaczne przychody a jeśli się je zestawi z trudnymi warunkami lokalnymi, które zwalczać należało, można spojrzeć

w przyszłość z nadzieją, że owoce dalszej pracy będą jeszcze wydatniejsze.

Rodzajem też uznania dla dotychczasowej działalności Oddziału lwow. było udzielenie mu subwencji w kwocie 200 kor. przez Św. Radę m. Lwowa, za co na tem miejscu składa Jej Zarząd serdeczne podziękowanie. Także wszystkim pp. prelegentom, którzy z ofiarnością i bezinteresownością poświęcali swój trud dla oświaty ludowej i rozwoju Oddziału, Zarządowi pow. wykładów uniwersyteckich, który w każdym wypadku chętnie użyczał Oddziałowi przeźroczy, Dyrekcyom muzeów im. Lubomirskich, Dzieduszyckich i Przemysłowego, gazowni miejskiej i elektrowni, które łaskawe były ułatwić wycieczkom Uniw. lud. zwiedzanie zbiorów i urzędzeń, wreszcie wszystkim ofiarodawcom książek dla zawiązującej się biblioteki w szczególności Redakcyi „Kuryera lwowskiego“, red. Czakiemu, dr. Nossigowej, dr. Biegeleisenowi, p. Niemojewskiemu, red. „Myśli Niepodległej“ i innym, Redakcyom „Gazety Wieczornej“, „Kuryera lwowskiego“, „Głosu“ i „Wieku Nowego“ za chętnie umieszczanie komunikatów składa Zarząd oddziału lwow. serdeczne podziękowanie.

Statystyka wykładów.

Serya I.

Sala szkoły im. Konarskiego:	Ilość wykl.	Ilość słuchaczy		
		mężcz.	kob.	razem
Dr M. Kukiel: Powstanie listopadowe	1	18	12	30
„ „ „ *Rok 1830—31	1	16	13	29
„ „ „ Rok 1830—31	1	18	3	21
H. Strenger: Fryderyk Chopin	1	21	29	50
J. Chlebek: Marya Konopnicka	1	6	7	13
Sala szkoły im. Mickiewicza:				
M. Turzyma: Ideały społeczne Wyspiańskiego	1	15	30	45
Dr J. Rotfeld: Znaczenie krwi w organizmie	1	11	14	25
Dr K. Rouppert: *Życie rośliny	1	4	4	8
Sala ratuszowa:				
Dr M. Janik: Literatura polityczna w Polsce .	1	50	66	116
Red. Br. Laskownicki: Ustrój i zakres dzia- łania gminy	1	19	16	35
Do przeniesienia	10	178	194	372

	Ilość wykł.	Ilość słuchaczy mężcz.	kob.	razem
Z przeniesienia . . .	10	178	194	372
Sala Stow. elektrykarzy:				
J. Miedniak: Zastosowanie prądu elektryczn.	1	37	—	37
Sala Stow. „Zgoda“:				
Dr M. Janik: Marya Konopnicka	1	11	11	22
Sala Stow. żyd. młod. urzęd. pryw.:				
Z. Kragen: Dzieje wszechświata. I.	1	41	—	41
Razem . .	13	267	205	472

Przeciętnie na 1 wykładzie 36·6 słuchaczy.

Wśród słuchaczy robotnicy stanowili 21·6⁰/₀, wśród słuchaczek 0·4⁰/₀.

Serya II.

	Ilość wykł.	Ilość słuchaczy mężcz.	kob.	razem
Sala Stow. kolejarzy:				
Z. Kragen: *Powstanie ziemi	2	40	20	60
St. Baczyński: *Nauka o życiu	3	83	20	103
Prof. W. Bumkiewicz: *Kobieta w XVIII w. . .	1	9	17	26
Sala Stow. żyd. młod. urzęd. pryw.:				
Z. Kragen: Nauka a religia	1	36	—	36
„ „ O ruchu społecznym	1	34	—	34
„ „ *Dzieje wszechświata. II.	1	35	—	35
„ „ *Nauki przyrodnicze a robotnik	1	11	1	12
Sala Stow. krawców:				
Dr M. Konopacki: *Mikroskopia i budowa ciała ludzkiego	1	50	6	56
Dr M. Pańczyszyn: *O gruźlicy	1	30	—	30
Razem . .	12	328	64	392

Przeciętnie na 1 wykładzie 33 słuchaczy.

Wśród słuchaczy robotnicy stanowili 61·7⁰/₀, wśród słuchaczek 8·4⁰/₀.

Serya III.

	Ilość wykł.	Ilość słuchaczy mężcz.	kob.	razem
Sala Stow. kolejarzy:				
Dr M. Janik: Zygmunt Krasiński	1	42	11	53
Dr L. Mańkowski: *O chorobach zakaźnych . . .	1	27	13	40
Do przeniesienia . . .	2	69	24	93

	Ilość wykł.	Ilość słuchaczy mężcz. kob. razem	
Z przeniesienia	2	69 24 93	
Dr Z. Martynowicz: *O paleniu się ciał . . .	1	57 15 72	
Dr S. Mikulski: Czary i zabobony średnio- wieczne	1	24 18 42	
St. Baczyński: *Dziwy przyrody	1	46 16 61	
Sala Stow. krawców:			
Dr J. Lenartowicz: *Choroby weneryczne (dla dorosłych)	1	52 — 52	
Dr H. Łabendziński: *Obecne rozsiadlenie na ziemiach Polski	1	10 3 13	
Sala Stow. drukarzy:			
Inż. E. Libański: *Technika i kultura mate- ryalna	1	24 8 32	
Inż. E. Libański: *Technika i kultura duchowa	1	20 3 23	
Sala Stow. żyd. młod. urzęd. pryw.:			
Z. Kragen: Pochodzenie człowieka	1	52 — 52	
Dr E. Nowicki: *Rewolucja francuska . . .	2	74 3 77	
Razem . . .	12	428 90 517	

Przeciętnie na 1 wykładzie 43 słuchaczy.

Wśród słuchaczy robotnicy stanowili 63·40/0, wśród słucha-
czek 9·90/0.

Zestawienie całoroczne.

	Ilość wykł.	Ilość słuchaczy mężcz. kob. razem	
I. Serya	13	267 205 472	
II. Serya	12	328 64 392	
III. Serya	12	427 90 517	
Razem . . .	37	1022 356 1378	

Według tematów:

1. wykł. przyrodnicze i higieniczne	18	575 109 684	
2. „ historyczno-społeczne	8	186 53 239	
3. „ literackie	6	148 150 298	
4. „ z filozofii i historii kultury	5	113 44 157	
Razem . . .	37	1022 356 1378	

Zestawienie procentowe słuchaczy:		mężcz.	kob.	razem
1.	wykl. przyrodniczych i higienicznych	48·7	56·3	30·5
2.	„ historyczno-społecznych	21·6	18·2	15
3.	„ literackich	16·2	14·5	42·1
4.	„ filozoficzno-historycznych	13·5	11 0	12·4
Razem		100% ₀	100% ₀	100% ₀

W tem zestawieniu na:		robotników i robotnic	
1.	wykl. przyrodniczych i higien.	42·2	13·2
2.	„ historycznych i społecznych	11·6	0·6
3.	„ literackich	3·7	1·7
4.	„ filozoficznych i histor.	8·1	8·7

Zestawienie procent. poszczególnych seryi:		Ilość wykł.		Ilość słuchaczy	
		mężcz.	kob.	razem	
I.	Serya	21·6	56·5	43·5	100% ₀
II.	Serya	61·7	83·6	16·4	100% ₀
III.	Serya	63·4	82·9	17·1	100% ₀
W procentach razem		48·6	74·1	25·9	100% ₀

Wycieczki (ilość uczestników ograniczona).

Dla stow,	Przewodnik	Cel zwiedz,	Uczestników		
			Mężcz.	Kobiet	Ogółem
Ogólna	Dr E. Nowicki	Wystawa podhalańska	25	5	30
„	Dr Łabendziński				
	i prof. Żuława	Muzeum Dzieduszyckich	31	12	43
„	Dr E. Nowicki	Muzeum hist. im. Lubo-			
		mirskich	55	4	59
Drukarzy	Prof. dr Stock i				
	inż. Zakładu	Elektrownia miejska . .	28	2	30
„	„	Gazownia miejska . .	32	—	32
„	P. Harasymowicz	Galerya miejska . . .	32	—	32
Drukarzy	Dr. M. Konopacki	Instytut embryologiczny	41	1	42
i krawców	Dr. M. Pańczyszyn	Instytut anatomiczny .	41	1	42
Żyd. urzęd.	Inż. Gazowni	Gazownia miejska . .	32	—	32
młod.					
		Na 9 zwiedz.	306	25	331
			(92·4% ₀)	(7·6% ₀)	

Wśród uczestników przeważali robotnicy (94·8%₀ mężczyzn i 91·3%₀ kobiet).

Sprawozdanie kasowe Oddziału lwowskiego T. U. L. za czas od 24/I 1910 do 31/X 1911 r.

Dochody:	Rozchody:
Wkładki członków . . . 844—	Hon. prelegentów . . . 100—
Bilety wstępu na wy-	Druk i rozlep. afiszów 376·40
kłady i wycieczki . 100·50	Inwentarz 135·76
Subwencja gminy m.	Sale, usługa i światło 64·80
Lwowa 200—	Koszta wykładów . . . 43·16
Wieczorynka 36—	Wydatki sekretaryatu . 58·68
Datki 12·21	Wydatki kancelaryjne 27·72
Różne 14—	Kursor 42·90
Razem . . 1206·71	Saldo 357·29
	Razem . . 1206·71

Władysław Szajer, skarbnik.

Zgodność sprawozdania z księgami potwierdzają w imieniu
Komisyi rewizyjnej
Leonard Leëg. *Dr Michał Wyrostek.*

Oddział w Nowym Sączu.

Ukonstytuował się dnia 27 listopada 1910 r. Do Wydziału po-
wołano: dra Ameisena jako przewodniczącego, prof. A. Broszkie-
wicza zast. przew., J. Schifflera sekretarza, T. Lipińskiego skar-
bnika, J. Godłowskiego, St. Jarosza, dra L. Manheimera, dra E. Ale-
ksandra, R. Mędlarskiego, J. Pudłę, L. Bytowiczkę, dra Goldber-
gera, A. Sieradzką, St. Kłosińskiego, M. Ptaszkowskiego, G. Sil-
bermanową.

Wydział urządził w roku sprawozdawczym 37 wykładów z ogólną
frekwencją 2548 osób. Przy pomocy bibliotek ruchomych z Kra-
kowa prowadził wypożyczalnię dla robotników.

Statystyka wykładów:

Sala ratuszowa:	meż.	kob.	ogół.
1. Jerzy Sładki — Walka o byt w przyrodzie	100	53	153
Sala Kasyna cywilnego:			
1. K. Czapiński — O Tołstoju	131	39	170
2-3. M. Raczyńska-Chodecka — O powstaniu i rozwoju Prus	28	12	40
Do przeniesienia	259	104	363

	meż.	kob.	ogół.
Z przeniesienia	259	104	363
4. Dr W. Kuźniar — O epoce lodowcowej	33	22	55
5. E. Woroniecki — „O Sułkowskim“ Żerom- skiego	45	53	98
6. E. Woroniecki — Pan Balcer w Brazylii	55	21	76
7. E. Aleksander — „Wierność i wdzięczność“	45	26	71
8. K. Czapiński — O najnowszej liter. rosyjs.	67	26	93
	404	199	603

Sala Domu Robotniczego:

1. Prof. J. Godłowski — O powstaniu listopad.	80	15	95
2. Prof. A Broszkiewicz — Estetyczne wycho- wanie młodzieży	70	10	80
3. J. Schiffler — Z życia star. Egiptu	100	53	153
4. Prof. A Broszkiewicz — Szkoła a uczucia społeczne	116	9	125
5. Prof. J. Godłowski — Z dziedziny odkryć i wynalazków	132	16	148
	498	103	601

Sala Stow. Kolejarzy:

1. F. Lipiński — Japonia i Japończycy	105	20	125
2. F. Lipiński — Wierzenie ludów starożytnych	90	10	100
3. St. Jarosz — O epoce kamiennej i bronzowej	30	4	34
4. St. Jarosz — Wierzenie pierwotne	40	10	50
5. Prof. Broszkiewicz — O estetyce mieszkań	70	9	79
6. J. Schiffler — Lotnictwo	95	9	104
7. T. Lipiński — Pieniądz	70	8	78
8. A. Mielecki — Reforma prawa małżeńskiego	77	6	83
9. J. Schiffler — Równouprawnienie kobiet	81	27	108
	658	103	761

Sala Związku stow. robotniczych:

1. T. Lipiński — Kwestya żydowska w zaborze rosyjskim	28	5	33
2. St. Jarosz — O Konopnickiej	24	4	28
3. J. Schiffler — Wiedza	21	6	27
4. Piotrowski — Patryotyzm a socyalizm	43	3	46
5. J. Schiffler — Z życia starych Egipcyan	51	2	53
6. Prof. Godłowski — O powstaniu styczniow.	36	--	36

Do przeniesienia	203	20	223
----------------------------	-----	----	-----

	meż.	kob.	ogół.
Z przeniesienia	203	20	223
7. St. Jarosz — O epoce kamiennej i bronzowej	30	4	34
8. J. Schiffler — Z życia staroż. Babilończyka	31	—	31
9. St. Jarosz — Wierzenia ludzi pierwotnych	19	1	20
10. A. Mielecki — Małżeństwo u różnych nar.	26	2	28
11. T. Lipiński — Męczennicy w imię nauki	17	1	18
12. J. Schiffler — Hygiena społeczna	24	1	25
13. St. Jarosz — Naród a państwo	17	1	18
14. T. Lipiński — O równouprawnieniu kobiet	27	6	33
	394	36	430

Ogółem wykładów 37, słuchaczy 2548, w tem mężczyzn 2054, kobiet 494. Wśród słuchaczy robotnicy stanowili 70 proc.

Sprawozdanie kasowe za czas od 5/X. 1910 r. do 5/X. 1911 r.

Dochody:		Rozchody:	
1. Wkładki członków .	105.—	1. Prelegenci	116.40
2. Wstęp na wykłady	142.89	2. Afisze	70.40
3. Datki	—.60	3. Sale z obsł. i światł.	23.—
4. Procent	—.22	4. Inwentarz	9.80
Razem . .	248.71	5. Wydatki kancelar. .	19.61
		6. Saldo	9.40
		Razem . .	248.71

T. Lipiński,
sekretarz.

Oddział w Przecławiu

ograniczał swą działalność do prowadzenia Biblioteki, której Biblioteczki wędrowne krakowskie dostarczyły trzech kompletów książek.

Oddział w Przemyśle.

Rok 1911 jest dla oddziału Przemyskiego niepomyślnym. Działalność oddziału ogranicza się jedynie do wypożyczalni książek, w której napływ jest bardzo silny. Niestety zauważyć się daje dotąd niewyśledzony prąd, iż pewne grono czytelników niszczy planowo książki przez wydzieranie lub wycinanie kartek.

Zarząd stanowią: dr J. Dreziński przewodn., dr Żupnik zast., M. Rozumkiewicz sekretarz, Z. Szłapacki skarbnik, F. Rostecki bibliotekarz — radca Brzeziński, dr Morgenstern Tögel, Waniek, Sommer, Jaśkiewicz i Rożek — wydziałowi.

Członków liczy Oddział 150.

Ruch biblioteczny był w roku sprawozdawczym bardzo silny, albowiem 4284 osób wypożyczyło 7000 dzieł o 8845 tomach. Z biblioteki korzystało osób 297 — z tego 121 członków i 176 nieczłonków; dzieł liczy biblioteka 2401.

Statystyka wypożyczeń przedstawia się jak następuje:

w miesiącu	osób wypoż. dzieł		w tomach
Październiku	382	684	771
Listopadzie	398	703	859
Grudniu	412	639	684
Styczniu	358	597	639
Lutym	410	577	628
Marcu	354	578	635
Kwietniu	332	346	578
Maju	302	595	625
Czerwcu	290	434	471
Lipcu	360	560	608
Sierpniu	323	503	533
Wrześniu	363	574	609
ogółem	4284	7000	8845

Wśród wypożyczeń 70% przypada na beletrystykę. Wypożycza przeważnie młodzież i kobiety. Statystyka, uwzględniająca zawód czytelników, lub warstwę, z której pochodzą, wykazuje 80% intel. zawod., 15% zawody przemysłowe i kupieckie, 5% ludzi pracy. Niskie opłaty Biblioteki (2 h od tomu płaci członek, 6 h nieczłonek U. L.) nie pozwalają na postawienie jej na odpowiedniej wyżynie. Niszczy Bibliotekę brak poszanowania własności publicznej. Stosowanie rygorów regulaminu nie zapobiega tej pladze i przyszły Wydział zmuszony będzie sięgnąć do środków bardziej stanowczych.

Zamknięcie rachunkowe za czas od 1 stycznia 1911 do 30 września 1911.

Dochody:	
Wkładki członków . .	362·14
Dochody z biblioteki .	296·91
Dochód za sprzedane katalogi	28—
Subwencya gminy m. Przemysła	70—
Dary i datki	10·62
Zwrot za książki . . .	4·40
Deficyt z 30/9 1911 .	109·53
Razem . .	881·60

Rozchody:	
Zakupno książek do bi- blioteki	92·90
Płaca kursora i obsługa lokalu bibl. i sali na zgrom.	86·08
Czynsz za lokal bibliote- czny	198—
Oprawa książek . . .	79·40
Światło i opał biblio- teki	8·84
Drukarni à conto długu	70—
Porto listów upomina- jących i inne wydatki	9·52
Wkładka roczna Tow. popierania nauki pol- skiej	8—
Płaca bibliotekarza . .	180—
Złożono na książeczkę oszczęd. na fundusz bud. gmachu . . .	5·82
Deficyt z 31/12 1910 .	143·04
Razem . .	881·60

Bilans majątku Towarzystwa.

Stan czynny:	
Fundusz na budowę własn. gmachu z 7/3 1911	102·17
Wartość inwentarza .	280—
Wartość biblioteki . .	4500—
Zaległości członków .	242·90
Razem . .	5125·07

Stan bierny:	
Dług drukarni Knollera	155·63
Dług księgarni Poła- nieckiego	174·64
Deficyt	109·53
Czysty majątek Towa- rzystwa	4685·27
Razem . .	5125·07

Inwentarz: Skioptykon z lampą, ekran, dzieł 2401, 5 szaf bibliotecznych, urządzenie lokalu bibliotecznego, 2 lampy, pieczęcie, obraz Mickiewicza, 2 biusty.

Zygmunt Szłapacki,
skarbnik.

Oddział w Rzeszowie.

Zarząd Oddziału stanowili: A. Buryan, przewodniczący, P. El-snerowa, zast. przew., A. Braunfeldowa, skarbniczka, M. Ożóg, sekretarz, P. Patraś, bibliotekarz, R. Burda i J. Nadzieja. Do Komisji rewizyjnej należeli: inż. Wł. Szaynok i dr F. Hopfen, do Sądu polubownego: dr K. Wilusz, dr M. Pelzling, C. Zabłocki.

Członków liczył Oddział 47.

W r. sprawozdawczym Zarząd zajmował się urządzaniem wykładów i prowadzeniem Biblioteki.

Statystyka wykładów.

M. Pankiewicz — O stosunkach polskich w Paranie	35	5	40
Dr M. Pelzling — O istocie konstytucyi w Austrii	20	5	25
Dr B. Limanowski — O rewolucyi rosyjskiej	150	150	300
K. Czapiński — Tołstoj i kwestya kobieca	80	120	200
F. Kon — Kwestya żydowska	140	60	200
E. Woroniecki — O „Sułkowskim“ Żeromskiego	50	30	80
A. Kropatsch — Idee społeczne Wyspiańskiego	70	50	120
ogółem wykładów 7 — słuchaczy	965	(mężcz. 545,	kobiet 420).

Wśród słuchaczy robotnicy stanowili 17⁰/₀.

Sprawozdanie kasowe sekcji wykładowej.

Dochody:	Rozchody:
Saldo 21·55	Prelegenci 193·80
Wkładki 132·—	Afisz 75·25
Wstępy 321·20	Sale wykładowe 128·—
Dary 8·—	Usługa 18·70
Różne —33	Światło —24
Razem 483·08	Wyd. nadzw. 4·20
	„ kancelaryjne 8·44
	Saldo na r. 1911/12 54·45
	Razem 483·08

A. Braunfeldowa,
skarbnik.

Sprawozdanie Biblioteki.

Biblioteka liczy obecnie 520 tomów o wartości 1500 koron. Mieści się w lokalu Stowarzyszeń robotniczych. Korzysta z niej przeważnie inteligencja.

Biblioteka wypożyczyła:

w listopadzie	316	tomów
w grudniu	312	„
w styczniu	309	„
w lutym	375	„
w marcu	388	„
w kwietniu	318	„
w maju	273	„
w czerwcu	331	„
w lipcu	318	„
w sierpniu	256	„
we wrześniu	267	„
		ogółem 3463 tomy.

Dochody Biblioteki wynosiły 274 kor. 16 hal.

Wydatki:

Lokal	160.—
Światło	476
Pensya bibliotekarza	165.—
Oprawa książek	1080
Ogółem	34056

Niedobór 66 kor. 40 hal. pokryty został przez Członka Towarzystwa.

Oddział w Sanoku

zawiązany w pierwszych dniach lipca 1911 roku, posiada 78 członków, w tej liczbie około 40 robotników fabrycznych.

Na Walnem Zgromadzeniu, odbytem dnia 7 lipca 1911 r., do Zarządu zostali powołani pp.: Al. Frankowski jako przewodniczący, J. Eydziatowiczowa jako zast. przewodniczącego, prof. Sośnicki jako sekretarz, prof. Kreiner jako skarbnik. Do komisji rewizyjnej weszli pp.: prof. Zachara, Kondefer i A. Lewanowicz.

Lokalu na wykłady udzielił bezpłatnie Zarząd gminy Posada Olchowska.

Wykłady odbywają się co tydzień i dzięki ofiarności inteligencji sanockiej, zapewnione są w bieżącym sezonie na długi szereg miesięcy.

Dotychczas odbyły się wykłady następujące:

K. Czapiński: Zagadnienia współczesnego ruchu robotniczego.

A. Frankowski: Instytucje oświatowe dla dorosłych.

M. Gerżabkowa: O równouprawnieniu kobiet.

J. Peleńska: Jak czytać należy.

Prof. Zachara: Związki młodzieży polskiej po r. 1815.

Frekwencja przeciętna: 120 osób na wykładzie.

Oddział w Stanisławowie

ukoństytuował się dnia 5 grudnia 1912 roku, wybierając do Zarządu pp.: inż. A. Wieleżyńskiego (przewodn.), dr M. Blumenfelda (zast. przewodn.), L. Szemleja (sekretarz), O. Landego (skarbnik), dr. Mostera, dr Ehrenpreisa, N. Sperbera, St. Kochańskiego, J. Fuchsównę. Do komisji rewizyjnej weszli pp.: Wł. Kobak, dr F. Rydeł, M. Wilczyński.

Oddział w Tarnowie.

Po wyjeździe przewodniczącego prof. Władysława Jarosza przechodził ciężkie chwile dezorganizacji, utrzymywał się dzięki zabiegom skarbnika p. M. Huttera.

W roku sprawozdawczym urządzono 9 wykładów publicznych w sali Rady miejskiej, mianowicie:

1. W. Feldman — Twórczość Żeromskiego.
2. Dr B. Limanowski — Powstanie listopadowe.
3. Doc. Dr L. Sawicki — Z dziedziny geografii.
4. Dr B. Drobner — Dziwy chemii.
5. M. Zajac — O radium.
6. K. Czapiński — Tołstoj.
7. Prof. Kropatsch — Społeczne znaczenie dramatu Wyspiańskiego.
8. Wł. Weychert-Szymanowska — Jak wychowywać dzieci.
9. „ „ — Wolna szkoła.

Ogółem słuchaczy było 698, z tego 398 mężczyzn, 360 kobiet.

Prócz tego siłami miejscowemi urządzono 13 wykładów w stowarzyszeniach robotniczych, z których brak statystyki dokładnej.

Z Biblioteki wypożyczono 182 tomy 44 członkom Oddziału.

Sprawozdanie kasowe wykazuje 188 K. 73 h. dochodu z wykładów, 300 K. 31 h. rozchodu na honoraria prelegentów i sale. Deficyt wynosi 111 K. 58 h.

Oddział w Wiedniu.

Zarząd Oddziału stanowią: poseł Hipolit Śliwiński (przewodniczący), pp.: Zygmunt Limanowski (zast. przewodn.), H. Gottlieb, W. Klimaszewska (sekretarze), L. Nelkenowa (skarbniczka), A. Jakubowski i B. Szafrąński.

Członków posiada 55.

Oddział stoi o własnych siłach, nie otrzymuje od nikogo subwencji, ani stałej, określonej pomocy. Poważnem poparciem jego działalności jest ofiarność prelegentów, którzy (prawie bez wyjątku) rzekają się należnych honoraryów.

Stałe trudności, z którymi walczyć musimy — to brak odpowiednich lokali. Własne lokale wypadają za drogo, Uniwersytet Ludowy korzysta więc z sal polskich Stowarzyszeń robotniczych i z wynajmowanych na godziny sal restauracyjnych. Brak dalej dostatecznej ilości dobrych prelegentów, który daje się odczuć zwłaszcza od chwili, kiedy rozwinęliśmy działalność szerszą, urządzając wykłady dzielnicowe i staramy się wprowadzać cykle wykładów i urządzać kursy systematyczne.

Mamy jednak nadzieję, że siła dobrej sprawy zwycięży, przyciągając do naszej pracy najlepsze jednostki z pośród kształcącej się młodzieży i kolonii polskiej w Wiedniu.

Statystyka wykładów Oddziału wiedeńskiego.

Dzielnica I.:	Słuchaczy		
	meżcz.	kob.	razem
1. Dr Z. Gargas: Opieka nad wychodźcami . . .	—	—	16
2. Dr E. Goldscheider: L. Tołstoj	—	—	30
3. M. Horwitz: Z dziejów ruchu robotniczego . .	—	—	30
4. E. Milewski: Spółki spożywcze	—	—	28
5. Dr F. Sachs: Ustrój prawno-polit. Węgier . .	—	—	37
Razem			141

Dzielnica III.:			
1. A. Schererówna: Ada Negri	22	12	36
2. Dr N. Korkes: Małżeństwo w świetle ustawy cywilnej	14	5	19
3. I. Izolska: Angielski ruch robotniczy	16	15	31
4. J. Strzelecka: Z powstania Kościuszkowskiego .	11	5	16
5. M. Hülles: Kapitał w gospodarce społecznej .	35	19	54
Razem			156

Dzielnica X.:

Słuchaczy
mężcz. kob. razem

1. H. Gottlieb: Gospodarstwo pierwotne	24	4	28
2. „ „ Istota gospodarstwa społecznego	20	3	23
3. M. Hulles: Kapitał w gospodarce społecznej	15	2	17
4. Dr N. Korkes: Społeczno-polityczne obowiązki	26	2	28
5. H. Gottlieb: Polityka handlowa Austro-Węgier	24	3	27
Razem	123		

Dzielnica XX.:

1. J. Malicki: O naszych wieszczach	—	—	27
2. K. Zalewski: Ostatnia rewolucja w Polsce w świetle literatury	—	—	28
3. J. Strzelecka: Z powstania Kościuszki	—	—	31
4. „ „ Polska po 3 rozbiorach	—	—	23
5. I. Izolska: Angielski ruch robotniczy	—	—	27
6. H. Gottlieb: Gospodarstwo pierwotne	—	—	35
7. Poznański: Kooperacya i jej znaczenie	—	—	25
8. O. Einfeld: Austr. prawo wyborcze	—	—	28
Razem	224		

Dzielnica XXI.:

1. A. Schererówna: Alkoholizm a robotnicy	18	4	22
2. „ „ O sprawie kobiecej	12	2	16
3. I. Izolska: Angielski ruch robotniczy	18	7	25
4. H. Gottlieb: Polityka handlowa Austro-Węgier	17	7	24
5. O. Einfeld: Austr. prawo wyborcze	11	3	14
6. Dr N. Korkes: Zbrodnie wobec ustawy karnej	16	3	19
Razem	120		

Ogółem: 29 wykładów, 764 słuchaczy.

Wstęp na wykłady jest w zasadzie wolny.

Sprawozdanie kasowe.

Dochody:

Saldo z r 1909/10	291·40
Wkładki	23·—
Wstęp na wykłady	3·60
Razem	318·—

Rozchody:

Honorarium preleg.	5·—
Afisz	30·—
Książki	15·15
Sala	80·—
Wydatki kancelaryjne	9·62
Saldo	178·23
Razem	318·—

Za skarbnika: H. Gottlieb.

Oddział w Gorlicach

liczył w roku sprawozdawczym 58 członków. Odczytów odbyło się 8 o ogólnej frekwencji 851 osób czyli przeciętnie po 106 na wykładzie. Dochód ogólny oddziału wynosił sumę 432 K. 02 hal. rozchód 320 K. 34 hal., pozostałość na rok bieżący 111 K. 68 hal. Biblioteka oddziału liczyła 670 tomów. Korzystało z niej 47 stałych czytelników. Za wypożyczanie książek nie pobieraliśmy żadnej opłaty.

Oddział posiada własny przyrząd projekcyjny.

Przewodniczącym Oddziału w roku ubiegłym był dr Jan Przesmycki. Na Walnem Zgromadzeniu w dniu 30 września 1911 r. wybrano przewodniczącym na rok następny dra Bolesława Przybylskiego.

Pomimo przeszkód, jakie działalność Uniwersytetu Ludowego spotyka na prowincyi, działalność rozwija się stale. Wahania w poszczególnych miejscowościach zależą przedewszystkiem od przyczyn osobistych: chwilowego braku trudu organizacyjnego lub silniejszego jego natężenia.

Wszędzie, gdzie znajdują się pracownicy oświatowi — robota zakreśla kręgi szerokie, wszędzie, gdzie usiłowano dotrzeć do sfer robotniczych, znaleziono wdzięcznych słuchaczy.

Nadużywanie kazalnicy do agitacji przeciw wykładom, powiększało frekwencyę w Gorlicach i Chrzanowie.

Działalność Uniwersytetu Ludowego we Lwowie, w Nowym Sączu i w Wiedniu pokazała, co uczynić można ze skromnymi środkami, przykład Oddziału krakowskiego poucza, jak dochody wzrastają w miarę rozwoju działalności.

Z otuchą i wiarą w możliwość budowania jaśniejszego jutra w dniu dzisiejszym rozpocząć możemy nowy rok pracy, podejmować dalsze urzeczywistnianie hasła „wiedza dla wszystkich“.

